TEKNİK GÜÇ

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI İSTANBUL ŞUBESİNİN YAYIN ORGANIDIR

47

1 HAZİRAN 1974

TMMOB BAŞKANLIĞINA TEKRAR TEOMAN ÖZTÜRK SEÇİLDİ

Çalışmalarını tamamlayan TMMOB 19. Genel Kurulu tarafından seçilen Birlik Yönetim Kurulu toplanarak görev bölümü yapmıştır. Teoman Öztürk'ün yeniden başkanlığa seçildiği Yönetim Kurulunda başkan yardımcılığına İlhan Baysal, saymanlığa İbrahim Özyılmaz getirilmişlerdir.

TMMOB Yönetim Kurulu toplantıdan sonra şu açıklamayı yapmıştır.

«Türkiye Mühendis ve Mimarları, ülke ve meslek sorunlarının ayrılmaz bir bütün olduğunu son Genel Kurulumuzda bir kez daha belgelemişlerdir.

«Tam bir dayanışma içinde göreve getirilen Yönetim Kurulumuz, Genel Kuruldan aldığı güçle halkımızın demokrasi ve bağımsızlık mücadelesinde halktan yana güçlerin yanında, bugüne kadarki yurtsever çabalarını daha da güçlü bir biçimde sürdürmeğe kararlıdır.»

ELLER BAĞIMSIZLIK, DEMOKRASİ VE ÖZGÜRLÜK İÇİN KALDIRILDI

FİKRİ KAYA'NIN ADAYLIĞI DESTEKLENMELİ

■ Odamız Yönetim Kurulu Üyesi Fikri Kaya, İller Bankası Müdürler Kurulu'na aday gösteriliyor...

TEK-BANK-İŞ Sendikası Temsilciler Meclisi, yaptığı toplantıda Odamız Yönetim Kurulu üyesi Fikri Kaya'nın İller Bankası Müdürler Kurulu için adaylığını sonuna kadar desteklemeyi kararlaştırmıştır.

Bilindiği gibi yönetim kurulu üyemiz F. Kaya, 10 yıla yakın bir süredenberi teknik elemanların hakları için verilen mücadelenin içinde yeralmış ve pek çok teknik elemanı bünyesinde toplayan TEK-BANK-İŞ (Eski TEKNİK-İŞ) Sendikasının kuruluşundan bu yana yöneticiliğini yapmıştır.

Temsilciler Meclisi toplantı tutanağındas «Sendikamız işçilerin çalıştıkları işyerlerinin yönetimine seçilmelerini, vazgeçilmez temel bir hak sayar. Bunun için, Sendikamız, bütün gücüyle ve kendi öz temsilcisiyle İller Bankası Müdürler Kurulu seçimlerine katılmalı ve bu yolda her türlü sıcak mücadeleyi vererek, hiç bir fedakârlıktan kaçınmamalıdır.»

«Sendikamız, İller Bankası Müdürler Kurulu üyeliği için Genel Başkanı olan Fikri Kaya'nın adaylığını, sonuna kadar ve hiç bir tereddüte yer verilmeksizin desteklemelidir. Kurulumuz, Fikri Kaya'nın Müdürler Kurulu adaylığını oybirliğiyle kararlaştırmıştır.»

«Temsilciler Meclisi, Müdürler Kurulu seçimi için her türlü girişimde bulunmak üzere, Genel Yönetim ve Genel Yürütme Kurullarına tam yetki vermiştir.»

«Demokratik Hakların sarsılmaz savunucusu olacağımız kesinlikle bilinmeli; işçi arkadaşlarımızın ekonomik hak ve çıkarlarının sonuna kadar yanında ve savunucusu olacağımızdan hiç bir şekilde şüphe edilmemelidir.»

«YASASIN İŞÇİ SINIFIMIZ VE DEMOKRATİK KURUM VE KURULUSLARIMIZ» denilmektedir.

Odamıza gönderilen toplantı tutanağı yönetim kurulunda incelenerek olumlu karşılanmış ve Fikri Kaya'nın desteklenmesi kararlaştırılmıştır.

Demokratik Hak ve Özgürlüklerin Genişletilebilmesi İçin

HÜKÜMETİN GÖREVİNE DEVAMINI İSTİYORUZ

★ Sermayenin Gayri-Millî Milliyetçi Cephesi, bir ihanet cephesi olacaktır.

★ Hükümeti yıpratma ve düşürme çabaları, halktan yana olacak girişimlerin, demokrasinin, özgürlüklerin engellenmesi ve geriliğin sürmesi isteklerinin açık belirtisi olmuştur.

★ Özgürlük ve demokrasi çabalarının sonuna kadar yanında yer alacağımızı ilân ediyoruz.

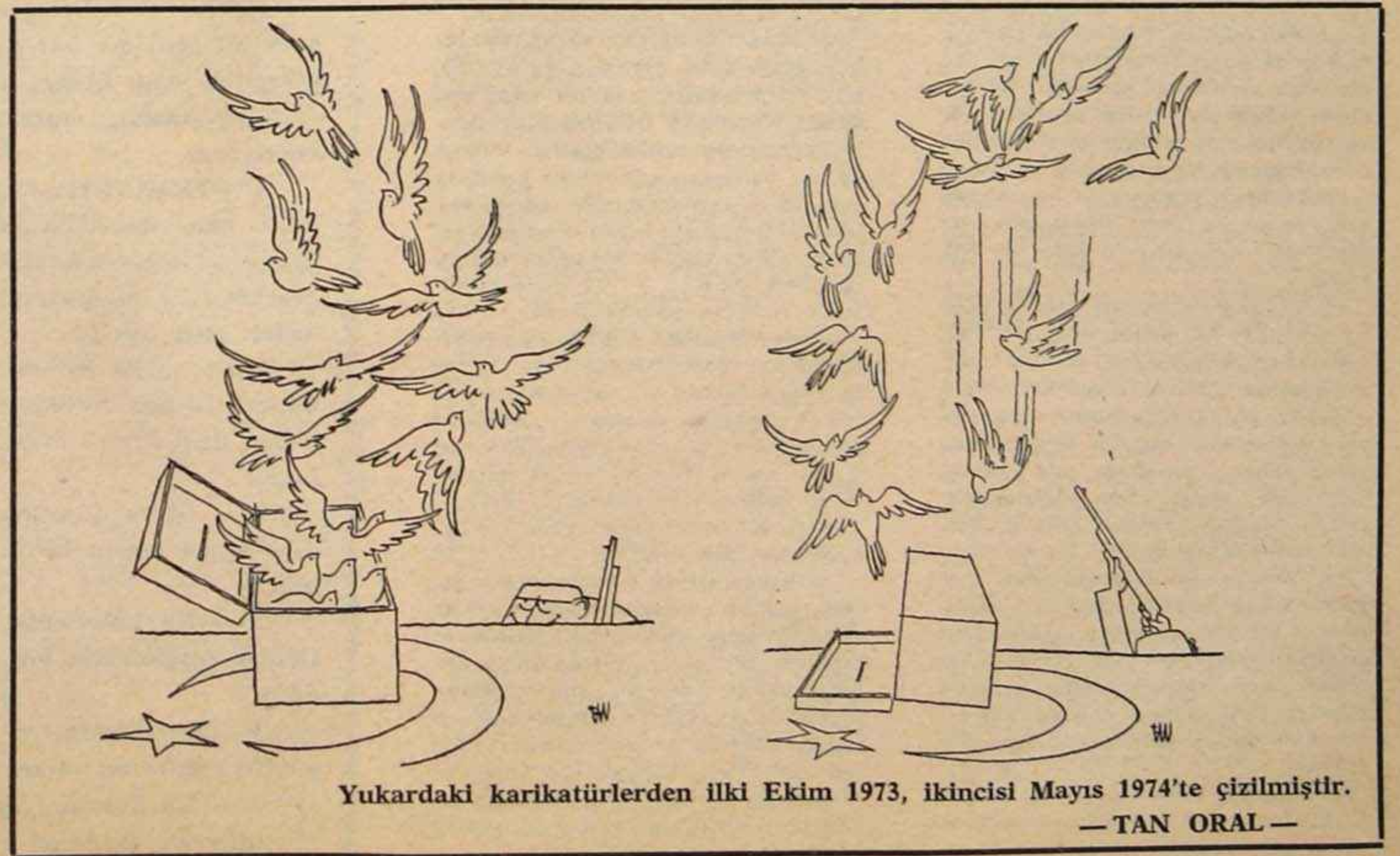
İNANANLARIN ÖZGURLÜĞÜ İÇİN

ERTUĞRUL TIĞLAY

«İnsan düşünen hayvandır» demiş Pascal... Yüz yılı aşkın bir süredir tekrarlanan bir tanım bu.. «İnsanoğlunun ilk mağaraya ilk bizon resmini çizisinden»; toprağa ilk tohumu atışından; gecenin - gündüzün, güneş, ay ve yıldızların biteviye tekrarını ilk defa fark edişinden beri geçerli olan bir tanım... İşte insanın bu temel özelliği, geçtiğimiz günlerde en yüksek devlet organımızda reddedildi. 1974 Türkiyesinde düşünmenin, affedilemeyecek bir suç olduğu kanun maddeleriyle kanıtlandı. Ve tüm insanlığa yazılı bir ibret belgesı olarak ilân edildi.

Parlamento'daki tartışmalarda, bazı politika adamlarımızın düşünce ve eylem tanımlarında ortaya bir kere daha çıkan (!) hazin cehalete değinmeyeceğim. Hazreti Süleyman'ın dişi karıncayla mı yoksa erkek karıncayla mı görüştüğü gibi önemli (!) konuları yıllarca tartışarak İslâm uygarlığını Gazeli fanatizmine kilitleyen bezirgânların; 19. yüzyıl emperyalizminin tanzimat patenti ile imal ettiği, antika değere sa-

(Devamı 13. sayfada)

Yukardaki karikatürlerden ilki Ekim 1973, ikincisi Mayıs 1974'te çizilmiştir.

— TAN ORAL —

TMMOB 19. Genel Kurul Bildirileri

TMMOB 19. GENEL KURULU ÇALIŞMALARINI TAMAMLADI

Mühendis ve Mimarlar, Hükümetin Halk Yararına Demokratik Girişimlerini Destekliyeceklerdir. Çıkan Af, Eşitlik İlkesine Aykırıdır. Düşünceleri, Kafaların İçine Hapsetmek İstiyorlar.

(OYBİRLİĞİYLE KABUL EDİLEN BİLDİRİLERİN TAM METNİNİ YAYIMLIYORUZ.)

Kontenjan Senatörü Salahattin Babüroğlu ve Anayasa Mahkemesi Başkanı Muhittin Taylan da TMMOB 19. Genel Kurulunun dikkatli izleyicilerinden idiler.

Çalışmalarını tamamlayan TMMOB 19. Genel Kurulu, Başbakan Bülent Ecevit ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan'a gönderdiği bir telgrafta, Mühendis ve Mimar Odalarının koalisyon hükümetinin halk yararına girişimlerini sonuna kadar destekleyecekleri bildirilmiştir. Genel Kurulun oybirliğiyle kabul ettiği telgraf metninde aynen şöyle denilmektedir:

«Yurtsever teknik elemanlar olarak demokrasi düşmanlarına ve faşizm tertipçilerine fırsat verilmeyeceğini umar, koalisyon hükümetinin halk yararına demokratik girişimlerini sonuna kadar destekleyeceğimizi bildiririz.»

16 Mühendis ve Mimar Odasına bağlı delegelerin katıldığı TMMOB Genel Kurulunun yayınladığı bir bildiride de, ekonomik ve politik durumun genel bir değerlendirmesi yapılarak, Genel Kurulca üzerinde görüş birliğine varılan konular açıklanmıştır.

Genel Kurula katılan delegelerin oybirliğiyle kabul edilen bildiri aynen şöyledir:

«Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği 19. Genel Kurulu ile ilerici — yurtsever bir çalışma dönemi sonuçlanmış bulunmaktadır. Antidemokratik saldırıların yoğunluk kazandığı karanlık dönemlerde üç yıl süre ile iş görmez halde tutulmaya çalışılan TMMOB'nin 1973 yılı başlarında gerçek yöneticilerine ve bugüne dek geliştirerek koruduğu ileri çizgisine kavuşması, egemen çevrelerin yönelttiği tertip ve saldırıların boşa çıkartılışının somut bir belgesidir.

«TMMOB'nin bugünkü tutarlı yapısı, 1960 sonrası toplumsal birikimlerin ve demokratik mücadelelerin doğal bir ürünüdür.

«19. Genel Kurulumuzun ülke ve meslek sorunları üzerindeki görüşleri, ülkemizin içinde bulunduğu sömürü düzeninin somut koşullarından kaynaklanmaktadır. Biz teknik elemanlar, gerici — antidemokratik — çağ dışı baskıların en yoğun olduğu dönemlerde dahi ısrarla ve inançla savunduğumuz görüşlerimizi, gelişen koşullar açısından daha da berraklaştırıyoruz ve diyoruz ki:

«1. Türkiye, her bakımdan dışa bağımlı ve bağımlılığı oranında geri bıraktırılmış bir ülkedir. İsrarla sürdürülen emperyalizmin egemenliği altındaki kapitalist düzen, gelişmiş ülkeler düzeyine ulaşmak şöyle dursun, aradaki mesafenin dahi giderek açılması sonucunu doğurmuştur.

«2. Doğal kaynaklarımız ve işgücü potansiyelimiz, yerli ve yabancı tekellerin azami kâr amacına yönelen sömürü düzeni içinde israf olmaktadır.

«3. Ülkemizdeki enflasyonist ekonomi politikası son yıllarda iki kat artan hayat pahalılığının yükünü çalışan kesimlere yüklemektedir.

«4. Montaj sanayi ve benzeri biçimlerde körüklenen ve tüketim malları üretimine dönük bir sahte sanayileşme ve kaynaklarımızın halk zararına kullanılması, giderek işsizlik, yoksulluk, yurt dışına göç gibi sonuçlar doğurmaktadır. Toplum yararına olmayan bu gidiş karşısında direnen halkımızın demokratik mücadelesi ve örgütlenme girişimleri egemen çevreler tarafından durdurulmaya çalışılmakta, özgürlükler çeşitli baskı yöntemleri ile boğulmak istenmektedir.

«5. Ülkmizdeki yatırımların plânlanmasında ve uygulanmasında karar verici durumda olan mekanizma, dışa bağımlı bir menfaat düzeninin yerli işbirlikçi unsurlarını oluşturmakta, yerli teknik elemanlarımız işsizliğe ve yurt dışına göçe zorlanırken, yabancı kaynaklı yatırımların bekçiliğini yapmak üzere gelen yabancı sözde uzmanlar 90 bin lira aylıkla saltanat sürmektedir.

«6. Teknik elemanlarımızın çoğunluğu üretken olmayan alanlarda istihdam edilmekte, veya tekelci sermayenin kârını arttırıcı birer araç olarak kullanılmakta, teknik bilgi ve becerilerimiz içinde yaşadığımız düzenin doğal sonucu olarak halkımızın hizmetine sunulamamaktadır.

KISACASI ÜLKEMİZ, EMPERYALİZMİN EKONOMİK, SİYASAL VE KÜLTÜREL EGEMENLİĞİ ALTINDA YARI BAĞIMLI BİR ÜLKE DURUMUNDADIR.

«Yüzyıllardan beri süregelen sömürü düzeni, her geçen gün yeni boyutlara ulaşarak yaygınlaştırılmak istenmekte, tekelci kapitalizmin içinde bocalamak zorunda olduğu buhranların bedeli geri bırktırılmış ülkelerin ve bu arada Türkiye'nin sırtından çıkartılmaktadır.

«Ülkemizin kısaca belirlenen genel yapısı içinde, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin 19. Genel Kurulu ile teknik elemanlar arasındaki yurtsever dayanışmanın daha da güçlendiğini izlediğimiz bugün, ülke ve meslek sorunlarımız üzerinde tartışarak görüş birliğine vardığımız konuları kamuoyuna açıklamayı görev sayıyoruz:

«1. Bugün içinde bulunduğumuz yaşama koşulları ve uğradığımız ekonomik saldırılar, uzun baskı dönemlerinin birer ürünüdür. Bu saldırıların açıkca meşrulaştırıldığı 1970 sonrası antidemokratik koşullarda, sömürünün yaygınlaştırılması ve düzenlenmesi ihtiyacını duyan tekelci sermaye çevreleri Üçüncü Beş Yıllık Plânı hazırlamışlardır. Ülke ekonomisinin halk yararına düzenlenebilmesi, gerekli temel yatırım ve uygulamaların yapılabilmesi için Üçüncü Beş Yıllık Plân iptal edilmeli ve ulusal nitelikli bir kalkınma politikası uyarınca yeniden düzenlenmelidir.

«2. Özellikle geçmiş dönemde, Türkiye ekonomi politikasını uluslararası tekellerin çıkarları doğrultusunda yönlendiren ve onların paravan örgütü durumunda olan Dünya Bankası ve benzeri kuruluşlarla yapılan kapitüler nitelikte anlaşmalar gözden geçirilerek iptal edilmeli, bu çıkarları programlayan ve denetleyen yabancı uzmanların işine son verilmelidir. Çağdaş teknolojinin ülkemiz yararına kullanılabilmesi, kendi uzmanlarımızdan oluşan özerk kuruluşlar tarafından denetlenmesi ile mümkündür.

«3. Bugüne kadar çalışanlar arasında yaratılmaya çalışılan suni çelişkiler, hakların sömürenlerden alınması gerçeğini maskelemeyi ve çalışan kesimleri birbirine düşürmeyi hedeflemiştir. Teknik elemanlar, demokratik ve ekonomik haklarının, ancak grev ve toplu sözleşme silâhlarıyla donatılmış sendikal hakların elde edilmesiyle alınabileceğinin bilincindedirler. Tüm çalışan kesimlerin hak ve istemlerini elde edebilmesi ve gerçek demokrasinin kurulabilmesi, örgütlenme ve düşünce özgürlüğü doğrultusunda verilecek mücadele ile mümkündür.

«4. Tüm çalışanların örgütlenmelerinin yok edilmek istendiği bir dönemde teknik eleman örgütleri de kapatılmaya çalışılmış, değiştirilmeye çalışılan TMMOB Kanunu, teknik elemanların bilinçli ve örgütlü mücadelesi sonucunda engellenebilmiştir. Yurt çıkarlarının daha etkili bir biçimde savunulması zorunluluğu Birlik yasasının bu anlayışla yeniden ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Bu amaca yönelik olarak hazırlanmış olan taslak en kısa zamanda yasalaştırılmalıdır.

«5. 12 Mart sonrasının bilinen koşulları altında ,tekelci sermayenin programına uygun olarak bir dizi antidemokratik yasa çıkartılmış, «lüks» başbakanların, «ülkemiz coğrafyasına» aykırı bulduğu 1961 Anayasası amacından saptırılmıştır. Gerçek demokrasinin yerleşmesi ve işlerliğe kavuşturulması için tüm antidemokratik yasa ve Anayasa değişikliklerinin iptal edilmesi zorunludur.

«6. Egemen çevrelerin sözcüleri, demokrasi ortamının asgari gereklerinden olan fikir özgürlüğüne yönelttikleri saldırıları yoğunlaştırmakta, akıl dışı bir anlayışla düşünceleri kafaların içine hapsetmek istemektedirler. Bu davranış, insanca yaşama hakkının sözle ifade edilmesini bile çok gören asalak sömürücülerin, kaçınılmaz sonlarını geciktirme çabalarından başka birşey değildir. Amaç, yalnızca geniş kapsamlı bir affa karşı çıkma değil, çalışanların hakları doğrultusunda örgütlenmesini engellemek ve sömürü düzenini sürdürmektir. Bu nedenledir ki, Cumhuriyetin 50. yılı için çıkarılan Af Kanunu, eşitlik ilkesini dahi hiçe sayan bir niteliğe dönüşmüş, vergi kaçakcıları kader kurbanları arasında gösterilirken, düşüncelerinden dolayı mahkûm olmuş yurtseverler hapisanelerde bırakılmıştır. Af yasası, Anayasaya aykırı hükümlerden arındırılmalı, siyasî suçların tümünü kapsayan bir biçimde çıkarılması için, tüm demokratik kuruluşlar bu doğrultudaki çabalarını birleştirmelidirler.

«19. GENEL KURULUMUZ, DEMOKRATİK HAK VE ÖZGÜRLÜKLERİN ELDE EDİLMESİ SÜRECİNDE, TÜM İLERİCİ GİRİŞİMLERLE BİRLİKTE YÜRÜTTÜĞÜ MÜCADELESİNİ GÜÇLENDİRMEKTE VE YAYGINLAŞTIRMAKTA KARARLIDIR.»

OYBİRLİĞİYLE ONAYLANAN 77 İMZALI ÖNERGE

Aşağıda metnini verdiğimiz 77 imzalı önerge kongreye sunuldu ve oybirliği ile kabul edildi

TMMOB XIX. Genel Kurul Başkanlığına,

Bilindiği gibi Genel Af Kanunu ile vergi kaçakçılarından, sahtekârlara kadar bütün adi suçlular af kapsamına alınırken düşünce ve yazılarından dolayı tutuklu bulunan binlerce aydın af dışında bırakılmıştır.

Eşitlik, demokrasi ve özgürlük düşüncelerine kesinlikle aykırı olan bu gelişime karşı çıkmanın bir yurtseverlik borcu olduğu inancında olan bizler, düşünce özgürlüğü ve af konusunda aşağıdaki çalışmaların yapılması için genel kurulca karar alınmasını öneriyoruz.

1 —TMMOB tarafından gazetelere bir ilân verilip düşünce ve siyasî kanaatlerinden ötürü tutuklu ve hükümlü bulunan TMMOB üyelerine Odaları tarafından yardım yapılacağı ve bu yardımın yapılması için bu durumdaki üyelerin adreslerini TMMOB'ye bildirmeleri istenilmelidir.

Bu kararda ayrıcca: Kimlerin af kapsamına alınıp, kimlerin bunun dışında tutulduğu açıklanmalıdır. Yine bu kararda, diğer bütün demokratik örgütlere benzeri yardımlar için çağrı yapılmalıdır.

2 — Af ve düşünce özgürlüğü konusundaki çalışmaları koordine etmek üzere birlik bünyesinde bir sürekli komite kurulmalıdır.

3 — Bu komitenin koordinatörlüğünde birliğe bağlı bütün Odalar dergilerinin bir sayılarını düşünce özgürlüğüne ayırmalıdırlar.

4 — Bu komite af ve düşünce özgürlüğü konusunda bütün yurtta konferans ve seminerler oluşturmaya çalışmalıdır.

5 — Bu komite yurt çapında bir af ve özgürlük derneğini oluşturmaya yardımcı olmalıdır.

ODAMIZ VE GÖREVLERİ

İLKAY İZER

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğine bağlı Odalar, giderek artan bir etkinlikle toplum içinde söz sahibi olmaya başlamışlardır. Bu gelişimin kökünde Mühendis ve Mimar Odalarının uzun yıllar verdiği yurtsever ve bilinçli mücadele yatmaktadır. Odamızın görevlerini ve yapmayı amaçladığımız çalışmaları açıklamadan önce teknik meslek örgütlerindeki gelişimi ve nedenlerini incelemek yararlı olacaktır.

TEKNİK MESLEK ODALARININ GELİŞİMİ

Türk Mühendis ve Mimar Odaları 1954 yılında kuruldu. 1948 den sonraki iktidarlar, gelişen kapitalizmin öncelikle ihtiyacı olan alt yapı yatırımlarına yönelmiştir. Özellikle karayolu, su ve enerji yapılarındaki hızlı gelişme beraberinde büyük bir teknik eleman ihtiyacını da getirmiştir. Bu durum teknik elemanlara toplum içinde bir ölçüde ayrıcalıklı bir statü sağlamıştır. Buna paralel olarak teknik elemanlara bazı demokratik haklar da verilmiştir. Örneğin Teknik elemanların istihdam edildikleri ünlü 4/10195 sayılı kararname, onlara sendikalara ve siyasî partilere girme haklarını da sağlıyordu. 1954 tarihli Türk Mühendis ve Mimar Odaları Kanunu da o günlere göre demokratik bir içeriğe sahiptir. Öyleki, bu kanun 1972 lerde antidemokratik bir yönde değiştirilmek istenilecektir. 1954 yılındaki iktidarın niyeti demokratik olduğu için değil, bu iktidar teknik eleman kitlelerinin gelişimin ne yönde olacağını bilemediği için 1954 yılındaki kanun 1972'lerdeki niyetlere oranla daha demokratik bir yapıda çıkmıştır.

1950'lerde teknik elemanlar hem sayıca az olduklarından, hem de 1950-1960 döneminin her türlü sosyal düşünceyi baskı altına alan yapısı dolayısıyla, toplum içinde bir etkinliğe sahip olamamışlardır. 27 Mayıs'ı hazırlayan günlerde Menderes'in Teknik Üniversitelileri uslu çocuklar olarak nitelediği hatırlanacaktır. Bununla birlikte bu dönemlerde de zaman zaman teknik elemanlar yabancı teknisyenlere karşı çıkmışlardır.

Mühendis ve Mimarların sessizlik dönemi 1965'den sonra hızla değişmeye başlamıştır. Gelişen kapitalizm teknik elemanlara verdiği payı çok görmeye başlamış, aynı zamanda yurdumuzda yayılan ilerici - yurtsever düşünce akımları teknik elemanlar arasında da gelişmiştir. Teknik elemanlara verilen payı azaltmak için arz fazlası yaratılmaya başlanılmıştır. Meslek odalarının uzun süre mücadele ettiği Özel Yüksek Okullar bu işlemin uygulamasıdır. Böylece hem teknik eleman ücretleri düşürülürken hem de yeni zenginler türetilmiştir. Teknik elemanların ücretlerini kısmanın ikinci ve en önemli adımı Personel Kanunu ile atılmıştır. Kamu sektörü teknik eleman istihdam bakımından büyük ölçüde tekel niteliği taşıdığı için bu tedbir çok etkin olmuştur.

Bu Kanun 1964 yılında 1360.— T.L. aylık alan bir teknik elemana 1971 yılında 1200.— lirayı uygun görmekteydi. Ayrıca bu kanunla 4/10195 sayılı kararnamenin vermiş olduğu demokratik haklar da geri alınmış oluyordu.

Bütün bu gelişimler teknik elemanları ekonomik mücadeleye iterken bir yandan da gelişen ilerici düşünce akımları teknik elemanları etkilemeye başlamıştır. Teknik elemanlar içindeki demokratik hareketler ve yabancı sermayeye karşı antiemperyalist tavır alma hızlanmıştır. 1970 yılında kurulan TEKSEN Sendikası 1971 yılında 5000'e yakın bir topluluğu örgütlemiştir. 1970 — 1971 yılları arasında teknik elemanlar arasında bir miting ve üç form oluşturulmuştur. Bütün bu gelişimlerde Mühendis ve Mimar Odaları aktif bir rol oynamış, öncülük yapmışlardır. Ve artık teknik elemanlar ayrıcalıklı bir zümre değildirler, çalışan halk kesimlerinin bir parçası olduklarını bilinçli bir şekilde kavramışlardır.

Tüm demokratik örgütler gibi teknik eleman örgütleri de 12 Mart'tan sonra ağır baskılara maruz kalmışlardır. Odalar kapatılmak istenilmiş, sendikalar kapatılmış, birçok teknik eleman örgütü ve teknik eleman «Balyozlanmıştır.»

Buna rağmen teknik eleman örgütleri ilerici-demokrat çizgilerini korumuşlar, yurtsever tutumlarını sürdürmüşlerdir. 1974 yılı içinde yapılan Oda kongreleri ve teknik eleman kurultayı bu tutumu kesin belgeleriyle doludur.

BİZLERİ BEKLEYEN GÖREVLER:

14 Ekim seçimleriyle gelen umutlu havaya rağmen, teknik eleman örgütlerini, hem ülke ve halkın yararı açısından hem de mesleğin gelişmesi açısından önemli görevler beklemektedir. 13 - 14 Nisan tarihlerinde toplanan Teknik Eleman Kurultayı teknik elemanların gündemdeki sorularını büyük ölçüde saptamıştır.

Kurultay birinci sorun olarak, Türkiye demokrasi tarihinde en önemli adım olarak gördüğü genel af sorununu ele almıştır. Bu anda şu soru akla gelebilir, teknik meslek örgütlerinin genel afla ne ilgisi var. İlgisi vardır, hem de birinci dereceden ilgisi vardır. Bizler biliyoruz ki ülkemizin ve halkımızın yararlarını savunmak, mesleki bilgilerimizi halkın hizmetine daha iyi bir şekilde sunmak ancak, gerçek bir demokrasi ortamında mümkün olacaktır. Bu ortamı sağlayacak en önemli aşamalardan biri af olduğu için Genel Af bizim birinci sorunumuz olmuştur. Türkiye'nin birinci sorunu olmuştur.

Kurultayda ele alınan diğer sorunlar teknik elemanların halkımıza gereken biçimde hizmet sunamamaları, örgütlenme, demokratik ve ekonomik haklar, eğitim, teknoloji ithali ve beyin göçü, Personel Kanunu ve teknik elemanlar için uygulanması gerekli istihdam statüsü gibi konular tartışılmıştır. Kurultay teknik eleman sorunlarının tüm çalışanların sorunlarının ayrılmaz bir parçası olduğunu ve ancak yapısal bir gelişimle çözümleneceğini karara bağlamıştır.

İnşaat Mühendisleri Odası teknik eleman kitlesinin etkin ve önemli bir parçasıdır. Odamız sorunlarını yukarıda anlatılan kararlar ve ölçüler içinde çözümlemeye çalışmaktadır. Temel çözümün ancak yapısal bir değişiklikle mümkün olacağını biliyoruz. Bununla birlikte temel çözümü sağlayacak, halk ve yurt yararına, mesleğimiz yararına her türlü çabayı göstermeyi görev biliyoruz.

Mevcut yapısal dengenin tekelci sermayenin çıkarları doğrultusunda daha da bozulmasını engellemek ve tekelci sermayeye karşı halk yararlarını savunmak için büyük çabalar gereklidir.

YETKİLİLERİ UYARMA VE KAMU OYUNU AYDINLATMA:

Halka umutlar veren ve ilerici niyetlerini bildiren mevcut iktidarın ve diğer yetkililerin mesleğimizi ilgilendiren konularda uyarılması ve halkın aydınlatılması odamızın da diğer Odalar gibi yürüttüğü önemli bir görev olmuştur şimdiye kadar. Bundan sonra da öyle olacaktır. Bu görevi yapabilmek sürekli bilgi toplamayı, sağlam bir dökümantasyonu gerekli kılmaktadır. Yönetim Kurulumuz Odamızın bilgi toplama sistemini geliştirmeyi amaç edinmiştir. Sulama, Ulaştırma, Enerji yapıları, Konut ve Endüstri yapıları gibi, ekonomimizi etkileyen önemli sektörlerdeki gelişmeleri sürekli bir şekilde izlemeyi mümkün kılan bir dökümantasyon çalışması içindeyiz. Bu sistem içinde örneğin Keban barajı, Elbistan termik santralı gibi kritik yapılarını aylık ya da üç aylık gelişimlerini de izleyebileceğimizi umuyoruz.

Bu çalışmaya paralel olarak kamu oyunu yakından ilgilendiren, Ulaştırma politikamız, Ortak Pazar, konut sorunu v.b. konularda araştırmalar yapıyoruz. Bu araştırmaların önemli bir kesimi diğer teknik meslek Odaları ile birlikte yürütülecektir.

Örneğin 8 Mayıs'ta İstanbul'da toplanan ulaşım kongresi Sekiz Meslek örgütünün İstanbul Şubeleri tarafından oluşturulmuştur. Kongrede ulaşım sorunları yurt çıkarları açısından enine, boyuna tartışılmıştır. Bu kongrede tekelci sermaye sözcüleri bile görüşlerini rahatlıkla açıklamak olanağını bulmuşlardır. Bu olgu teknik elemanların demokrasiye inançlı bağlılıklarını göstermektedir. Oysa tekelci sermaye sözcüleri kendilerinin oluşturduğu toplantıları halktan gizleme zorunluluğunu duymaktadırlar.

Halkı aydınlatma ve bilgilendirme görevimizin yanında yetkilileri uyarma görevimize de devam edeceğiz. Örneğin müteahhitlere verilen zam konusunda sürekli uyarılarımız oldu. Bu konuda pek az başarılı olduk ama zaman bizim uyarılarımızın haklı olduğunu gösterecektir. Enerji yapıları özellikle bu yıl inşaatına başlanılması gereken enerji yapıları konusunda da yine ilgilileri uyardık. Demokratik gelişimler konusunda bazı umutlar uyandıran ve tekelci sermayeye bağlı mihrakların sürekli hücumlarına maruz kalan mevcut iktidarı fazla yıpratmayı yararlı görmediğimiz ve bürokratik kadroların değişmesi ile birlikte, görüşlerimizin zamanla daha da etkinlik kazanacağına inandığımız için bu düzeyde bir eleştirici ve uyarı ortamını şimdilik yeterli buluyoruz.

Gelecekteki tutumumuzu iktidarın halka vaat ettiklerini gerçekleştirme derecesi ve uyarılarımıza verdiği önem belirleyecektir.

KAMU YARARINA ÇALIŞMALAR:

Kamu oyunu aydınlatma görevimiz yanında, halka doğrudan sunduğumuz çalışmaları da geliştirmek istiyoruz. Bunların başında kentlerdeki konut yapılarının denetimi geliyor. Meslek Odaları uzun zamandan beri kentlerdeki yapıları denetleme görevini belli sınırlar içinde yapmakta idiler. Geçen yıl bu konuda yeni bir aşama olmuş ve «Ortak Belge Uygulaması» adı altında, meslek kuruluşlarının yetkilerini genişleten ve teknik elemanların emeklerinin karşılığını daha adil ölçüler içinde almalarını sağlayan yeni bir yapıya kavuşmuştur. Eğer bu yapı geliştirilerek sürdürülebilirse yakın bir gelecekte kentlerdeki yapı üretimi Teknik gereklerini uygun olarak yürütülebilecektir.

Yine bu gelişimlerin sonucunda bazı batı ülkelerinde olduğu gibi bizde de «yapı zabıtası» kurulması yoluna gidilmesi olanağı vardır. Bugün Odaların sürdürdükleri «Ortak Belge uygulaması» yeni elemanlar katılarak yapı zabıtası birçok ilde yürürlüğe sokulabilir. Belediyelerin ve ilgili bakanlıkların da böyle bir girişimi destekleyeceklerini sanıyoruz. Bu şekilde sağlanacak sürekli bir teknik kontrolun yaratacağı ek masraf, bu kontrolun sağlayacağı ekonomi ve güvenlik unsurlarının yanında çok cüz'i olacaktır. Ayrıca insan hayatının söz konusu olduğu bir anda masrafın önemi zaten pek çok olmamak gerekir.

Kamu ve meslek yararına ilişkin daha birçok çalışmamız olacaktır. Bütün bunları sıralamak gerekli değil, amaç şunu kesinlikle belirtmeliyim ki, Odamız yurt sorunlarına da meslek sorunlarına da aynı ağırlık ve sorumluluk duygusu içinde eğilmeyi bir görev olarak kabul etmektedir.

İstanbul'da Kitle Ulaşımı Sorunu

Prof. KEMAL KUTLU

(Müh. ve Mim. Fak. Ulaştırma ve Trafik Kürsüsü Başkanı)

I — KÜTLE ULAŞIMI DOĞUŞ VE GELİŞMESİ

Kent büyüdükçe çevreden merkezdeki iş yerlerine gidiş ve gelişler uzun zaman almakta, günlük hayatın, küçümsenemeyecek bir parçası yollarda yaşanmaktadır. (...)

Son 50 yıl içinde ise endüstri gelişmesi yanında motorlu trafiğin de hızla artmış olması, büyük kentlerde trafik tıkanmaları, gecikmeler yüzünden ticari hızların ve dolayısile taşıma kapasitesinin azalmasına yol açmış, konu daha çok önem kazanmış bulunmaktadır.

Kent içi kütle ulaşımı (...) bir kamu sorunu haline gelmiş bulunmaktadır. Bu nedenle taşıma kuruluşları, Ulaştırma uzmanları, bu konuda devamlı çalışmalar yapmakta, bir taraftan yol ve taşıt tekniği bir taraftan da trafik tekniği gelişmekte ve devamlı olarak yeni çözümlerin aranmakta olduğu görülmektedir.

II — İSTANBUL KÜTLE ULAŞIMI

İstanbul kenti Ülkemizin en büyük kenti olduğu gibi yeryüzünün de önemli büyük kentlerinden biri olarak tanınmaktadır. (...) Ülkemizin bu en büyük kenti bir liman, ticaret, kültür ve eğlence merkezi olmuştur. Gelişmesine engel olan su, elektrik, ulaşım imkânları yetersizliğine rağmen, nüfusu devamlı artan kent, ülkemiz nüfusunun % 8 ini (3 milyon), hizmet alanı olarak çevredeki belediyeler dahil % 12 sini (4 milyon) barındırmaktadır.

İstanbul Ülke sanayii ürünleri yönünden, imalat sanayiinde yatırılan katma değer olarak % 34.47, ödenen toplam gelir vergisinin % 44.18 i (1971) sağlamaktadır. (...) Bu nedenlerle kent içi yer değiştirme hareketlerinin, güvenli, konforlu, kabil olduğu kadar kısa süreler içinde yapılmasını sağlamak bunu da en ekonomik şekilde çözmek; kentli için Ülke ekonomisi için bir zorunluluk olmuştur. (...)

İstanbul metropoliten bir karakterde, yakın çevresi ile olduğu gibi, bütün ülke ile yoğun şekilde bağlantılı bulunan, büyük bir kültür, iş sanayi, ticaret ve turizm merkezidir. Bu itibarla İstanbul'un sadece bir kent merkezi olarak ele alınması mümkün değildir. (...)

III — BUGÜNKÜ KAMU TAŞIMA SİSTEMLERİ

İstanbul kentinde, kamu yolcu taşıması, mahiyet teknik ve işletme özellikleri yolcuya arz edilen imkânlar, kolaylıklar ve ekonomik yönler bakımından çok farklı şartlarda bulunan çeşitli taşıma sistemleri ile yapılmakta, birbirlerine yardımcı ve tamamlayıcı olan herhangi bir düzenden yoksun bulunmaktadır. (...)

Karayolu taşıma sistemlerinin toplam yolcu taşınmasındaki, katkısı İ.E.T.T. taşıtları (Otobüs, troleybüs) % 26.9, Halk otobüsleri % 3, minibüsler % 24,8 ve dolmuşlar % 23,6 olmak üzere toplam % 78,3.

Demiryolu taşıma sistemlerinin ise, Tünel hariç (O tarihte çalışmadığından) % 8.3, su yolu taşıma sistemlerinin ise, vapurlar % 12,2 ve deniz dolmuşları % 1,2 olmak üzere toplam % 13,4 olarak tesbit edilmiş bulunmaktadır, kısaca karayolu taşıma sistemleri % 78,3 Demiryolu taşıma sistemleri % 8,3 ve su yolu taşıma sistemleri % 13,4 rol oynamakta olup bütün yükün karayollarına yüklenmekte olduğu, Boğaz ve Haliç, Marmara sahillerinde kurulan kentte su yolu araçlarının faydalı bir şekilde yolcu taşımasına katılmış olduğu, demiryolu taşıma sistemlerinin de aynı şekilde yeteri kadar yük almadıkları görülmektedir. Bunların kent içi kamu taşımasında daha büyük katkılarda bulunmaları, karayolu ulaşım sistemlerinin yükünün azaltılması mümkün bulunmaktadır.

Taşıma sistemleri arasında genel bir koordinasyon bulunmadığından, seyahat ücretleri güzergâhlar, orerler bakımından uygun olmayan rekabetler, çakışma ve çatışmalar meydana gelmektedir. (...)

Bu nedenle, devamlı olarak, güvenli ve düzgün bir taşıma sisteminin özlemini duymaktadır. Bir an önce bir özel otomobile sahip olma arzu ve tasarıları ile seyahatını bitirmektedir. Kent içinde özel otomobil sorunu ve yarattığı güçlükler tartışılırken, kentlinin uygun bir taşıma sistemine duyduğu özlem, kent içi seyahatlarında karşılaştığı düzensizlikler, gözden uzak tutulmamalıdır. (...)

A. KARAYOLU TAŞIMA SİSTEMLERİ

a) İ.E.T.T. OTOBÜS VE TROLEYBÜSLERİ:

Eski yıllarda taşıma ihtiyacını tek başına karşılayan İ.E.T.T. artan ihtiyaçlara uygun şekilde taşıt temin edemediği ve bu konuda idareye gerekli imkânlar sağlanmadığı için giderek kent ihtiyacına yeterli olmaktan uzaklaşmıştır. Bu yetersizlik kentte diğer karayolu taşıma sistemlerinin gelişmesine sebebiyet vermiştir. Bütün uygar şehirlerde taşıma işleri önceleri karma sistemde iken tek sisteme dönüştürüldüğü halde İstanbul kentinde önceleri tek sistem olduğu halde, sonraları karma sisteme geçilmiş bulunmaktadır. *Böylece ulaşım sorunu da, Tekel taşıma sisteminden çıktığı oranda, düzensizlik ve güçlük içine girmiştir.*

Kentte bugün görülen güvensiz ve düzensiz taşımanın gerçek nedeni, ta şımanın çeşitli sistemlerle karma olarak çözümlenmesine çalışmak ve bunlar arasında bir koordinasyon dahi sağlayamamaktır.

İ.E.T.T. taşıma filosu yeter olmaktan uzaklaştıkça, öteki sistemler daha kuvvetle yerleşmekte, trafik sorunları da giderek büyümektedir.

b) *HALK OTOBÜSLERİ:*

Toplam yolcu taşımasında önemli bir rolü bulunmayan bu sistemin, düzenli kamu taşıma sistemi takviye edilerek kendiliğinden tasfiyesi kolaylıkla mümkün bulunmaktadır.

c) MİNİBÜSLER:

İstanbul Trafik Müdürlüğünde kayıtlı bulunan ve çalışan minibüslerin sayısı 1.1.70 tarihinde 3269 dur. Toplam yolcu taşımasında önemli rol oynayan çalışan minibüslerin sayısı 3125 olarak saptanmıştır. Bunlar şehrin en yoğun bölgelerine kadar girmektedirler. Tek bir kuruluşa bağlı olmadıkları için düzenli çalışmaları bahis konusu değildir.

d) DOLMUŞLAR

Bunların sayısı 1.1.70 tarihinde 15934 olarak bilinmekte ve plâka tahdidi dolayısiyle sayıları artmamaktadır. Toplam yolcu taşımasındaki payları önemlidir. Halk otobüsleri, minibüsler gibi özel kişilere ait olduklarından, düzenli ve güvenli çalışmaları bahis konusu değildir.

B. DEMİRYOLU TAŞIMA SİSTEMLERİ

a) BANLİYÖ DEMİRYOLLARI:

D.D.Y. idaresine bağlı olan, Haydarpaşa ve Sirkeci, elektrikli banliyö hatları, kent kamu taşımasına katkıda bulunmaktadır. (...) Demiryollarının hizmete devam etmeleri, bunların gelişmelerinin sağlanması, mevsimlere göre seferlerinin arttırılması gereklidir. Anadolu yakasında, Gebze, İzmit istikametinde, İstanbul yakasında, Kumburgaz, Silivri istikametinde şehrin yayılmasına, paralel olarak banliyö hatları için yeni uygulamaların hazırlanması gerekecektir.

b) TÜNEL:

İ.E.T.T. idaresine bağlı olarak çalışmaktadır. 1874 yılında işletmeye açılmış, (...) böylece kentte, 100 yıl kadar hizmet görmüştür. Bu taşıma sisteminin geçen 100 yıl içinde, her yıl biraz ileri yöne uzatılarak, geliştirilmemiş ve bir metro hattına dönüştürülmemiş olması, kent için ulaşım sorunu yönünden üzülecek bir durumdur. Kamu taşımasının en büyük yükünü alan metro taşıma sisteminin, diğer ülke ve kentlerde de ilk hatlarının ayni tarihlerde işletmelere açılmış olduğu görülmektedir. Tünelde taşınan yolcuların miktarı eski yıllarda 40.000 civarında iken bugün 15.000 civarında olduğu görülmektedir.

C. SUYOLU TAŞIMA SİSTEMLERİ

Bu taşıma sistemleri kentin Boğaz ve Haliç ile ayrılan bölgeleri ile merkezi arasındaki seyahat ihtiyaçlarına hizmet etmektedir.

a) ŞEHIR HATLARI:

Denizcilik Bankası, şehir hatları işletmesine bağlı olan bu taşıma sisteminin toplam yolcu taşımasındaki rolü % 12.2 mertebesindedir. *Diğer taşıma sistemleri ile bağlı oldukları halde, tamamen ayrı bir idarece işletilmekte ve diğer taşıma sistemleri ile koordine çalışması yetersiz bulunmaktadır.* (...)

b) DOLMUŞ MOTORLARI:

Özel kisilere ait olan dolmuş motorları, özelikle yaz aylarında, uygun hava şartlarında, kamu taşımasına katılmakta olup, bazı verlerde muntazam seferler yapmaktadırlar. Toplam yolcu tasımasında önemli bir yerleri bulunmamaktadır.

KARAYOLU TAŞITLARININ ARTIŞI:

Genel olarak resmi plâkalı araçlarda, otomobil ve motosikletler hariç önemli artış olmadığı halde, *özel otomobil ve minibüslerde önemli artışlar bulunmaktadır.*

Kent trafik kompozisyonuna, diğer illere kayıtlı bir çok vasıtalar da katıldığı gibi, mevsimlere göre, önemli miktarda, yabancı ülkeler plâkalı vasıtalar da kısa sürelerle de olsa katılmaktadırlar.

IV — TAŞIMA SİSTEMLERİ KARŞILAŞTIRILMASI

Uygun çözümlere ulaşmak için, taşıma sistemlerinde karşılaştırma kriterleri olarak bilinen genel özellikleri incelemek gerekli bulunmaktadır. Taşıma sistemlerinden herbirinin fayda ve zararlarını bilmek, takibedilecek yol bakımından gereklidir. Burada esas alınacak başlıca kriterler şunlar olacaktır: işletme özellikleri, yolcuya kolaylık özelikleri, ekonomik özellikler.

1) İŞLETME ÖZELLİKLERİ:

Bunlar arasında kapasite, Debi, Taşıma kudreti, trafik elastikiyeti Güven, işgal sahası gibi özellikler yer almaktadır. Bunların ayrı ayrı her sistem için incelenmesi zorunlu bulunmaktadır. (...) Saatte 25-40 bin yolcu bulunan güzergâhlar için otobüs taşıma sisteminin dahi yetersiz olduğu bilinmektedir. Şehir içi demiryolu taşıması daha çok metro sistemi olarak uygulanmaktadır. Son 20 yıldanberi, bu kentte, metro ile ilgili çalışmalar yapılmakta, her geçen yıl, metro sistemini daha pahalı hale geldiği için, uygulama ötelenmektedir. Kapasite, Debi, Taşıma kudreti bakımından, kentin bir kaç metro hattına kavuşturulması zorunlu bulunmaktadır. Durum güven bakımından da böyledir. Gerek tıkanmalar, gerekse gecikmeler, trafik kazaları gibi çeşitli faktörlerin incelenmesi, milyonu aşan çalışan nüfusun uğradığı zararların ekonomik değerlendirilmesi ile, Metro ulaşım sisteminin hiç de pahalı bir çözüm olmayacağı görülmektedir.

Trafik elastikiyeti bakımından karayolu taşıma sistemleri incelendiği takdirde, küçük kapasiteli dolmuş ve minibüslerin uygun olduğu görülmekle beraber, yolcu başına işgal sahası bakımından büyük kapasiteli otobüslerin daha avantajlı olduğu da derhal ve kolaylıkla görülmektedir.

(...) Yapılan hesaplara göre, sadece dolmuş ve minibüslerin yani küçük kapasiteli vasıtaların taşıdıkları yolcuları, otobüslerle taşıyacak şekilde bir düzenlemede, kentin merkez bölgesini karakterize eden iki köprü üzerinde, işgal sahası bakımından,

1962 yılında % 48, 1970 yılında % 41,24 ve 1974 yılında ise % 42.36 oranlarında, daha az işgal olacağı, bir başa deyimle, yol ağlarının bu oranda ferahlamış olacağı görülmektedir.

Uygun bir taşıma sistemi halinde bir çok özel otomobil sahiplerinin de kamu taşıma sistemlerinden faydalanacağı, özel otomobillerin merkez bölgeye daha az oranda gireceği tabiidir. Aynı hesapların özel otomobillerin bir kısmı için yapılabileceği, böylece yol ağında daha önemli ferahlama olacağı düşünülmektedir.

Özel otomobillerin kayıtlı miktarı 1973 yılı sonunda 70359, taksi - dolmuş'un ise 15918 dir. Otomobil dolmuş oranı, 4.42 dir. (...)

2) YOLCUYA KOLAYLIK ÖZELLİKLERİ:

Genel olarak küçük kapasiteli taşıtlar, başta özel otomobil, sonra dolmuş ve minibüs olmak üzere, yolcuya kolaylık bakımından daha avantajlı durumdadırlar. Ancak özellikler ayrı ayrı incelendiği takdirde, bunların yolcuya arzettikleri bazı kolaylıkların, sonuç olarak trafik güçlü-

İSTANBUL ULAŞIM KONGRESİ

ğüne ve yolculara zarar verdiğini göstermektedir.

Bu özellikler arasında, seyahat kolaylığı, sıklık düzen, konfor gibi özellikler üzerinde durulabilir. (...)

Karma sistemi taşımada, çeşitli taşıma sistemlerinin bulunması ve aralarında koordinasyon da olmaması dolayısile, yetersiz hale gelen bir sistem yerine diğerinin takviye edilmesi imkânı da bulunmamaktadır. Örneğin, otobüs, minibüs, dolmuşun birlikte geçtikleri güzergâhlarda, düzenli bir taşıma kuruluşunun dahi ihtiyaçlara uygun bir hazırlık yapması beklenemez. (...)

Böylece küçük kapasiteli vasıtaların sahip olduğu yolcuya kolaylık özellikleri esas itibariyle genel trafik şartları bakımından bir çok sakıncaların doğmasına sebebiyet vermektedir.

3) EKONOMİK ÖZELLİKLER:

Ekonomik özelikler yolcu taşıma sisteminin yolcuya, işleticiye ve ülke ekonomisine yararlı olmasını ifade ederler. Yolcu başına taşıma maliyeti düşük ücretlerle taşıma yapabilecek olan ayrıca Ülke ekonomisi bakımından da uygun olan taşıma sistemlerinin seçilmesi gerekmektedir. Yoğun yolcu kapasitesi olan haller için demiryolu ve suyolu taşıma sistemleri karayolu taşıma sistemlerine nazaran daha ekonomik olmaktadırlar. Karayolu taşıma sistemleri içinde de en büyük kapasiteli otobüsler daha uygun görülmektedir. Yolcu trafiği fazla olmayan hallerde ve güzergâhlarda da küçük kapasiteliler seçilebilirler.

Ücret tarifeleri bakımından, çeşitli taşıma sistemlerinin benzer ücret tarifeleri uygulamamaları, aralarında bir koordinasyon olmaması, bir çok sakıncalara yol açmaktadır. (...) Bu nedenledir ki, İ.E.T.T. taşıma sistemi, yolcu trafiği ne olursa olsun kentin her tarafına yayılmış bulunmaktadır. Tekel taşıma sistemine geçiş ücretler bakımından da zorunludur.

SONUÇLAR

Yapılan incelemeler ve açıklanan hususlar karşısında, aşağıdaki sonuçlara ulaşılmaktadır. Uygun bir yolcu taşıma sistemi kurulması buna uygun uygulamalarla mümkün olabilecektir.

1 — Yoğun yolcusu olan güzergâh ve bölgelerde, otobüslerin yeterli şekilde artırılması, küçük kapasiteli taşıma sistemlerinin, az yoğun bölgelere ayrılması bir kuruluşa bağlı olmalarının, böylece düzgün, her mevsim ve şartlarda çalışmalarının sağlanması gerekir.

2 — Yolcu taşıma sistemlerinde koordinasyonun ve ücret tarifeleri benzerliğinin sağlanması şarttır. Bu çözülmeden, güzergâhların ayrılmasının güç olacağı, uygun taşıma sistemine geçilmeyeceği düşünülmektedir.

3 — Karayolu, suyolu, demiryolu taşıma sistemlerinin ahenkli bir şekilde çalışmalarının sağlanması ve karayolu taşıma yükünün azaltılması için, suyolu ve demiryolu taşıma sistemlerinin katkılarının artırılması gerekir.

4 — Kent içi, demiryolu ulaşımı için, metro etüdlerinin ve uygulamasının artık daha fazla gecikmeden ele alınması zorunludur.

5 — İstanbul ve çevresi için bir ulaştırma ofisinin kurulması ve bu ofisin karayolu, suyolu, demiryolu ulaştırma sistemleri arasındaki koordinasyonu sağlaması gerekir.

ÇİMENTODA KORSANLIK

Olur Böyle Vakalar
Türk Mühendisi Yakalar ...

Yukarıda gazete küpürü ve yanda Odamız İzmir Şubesi Yö. netim Kurulu üyesi Birol Bora; kendini alıcı olarak tanıtıp, ka_ raborsacıyla satış görüşmesi yaparken.

10 Mayıs günü «Demokrat İzmir» Gazetesinin ilk sayfasında yer alan bir haberi aynen yayınlıyoruz:

Çimento'da Korsan Bayiler Türedi

Çimento'da meydana getirilen suni darlık, fabrika önlerinde «korsan bayilerin» türemesine yol açmış, kahvehanelerde kamp kuran karaborsacılar 1 lira farkla «Kapı önü teslimi» mal satışına hız vermişlerdir.

İnşaat Mühendisleri Odası İzmir Şubesi yöneticileri dün iki fabrikanın önünde, karaborsacılarla pazarlık yaparak torbası 22 liradan mal teslimi anlaşma yapmışlardır. Oda Başkanı Gürcan Başer ve Yönetim Kurulu üyesi Birol Bora, gazetemiz muhabirlerinin de izlediği anlaşmada «Korsan bayileri» tanıtmışlar ve ilgilileri uyaran ortak bir bildiri yayınlamışlardır.

FABRİKA ÇIKIŞI 20 LİRA

İzmir'de son bir ay içersinde yaratılan buhrandan sonra fabrika çıkışı 20 lira olan bir torba çimento, bayilerde 21 liradan satılması gerekirken karaborsada 22 ve 23 liraya kadar yükselmiştir. Bazı firmaların inşaatlarını belirli sürelerde teslim etmesi zorunluluğu, karaborsaya daha da hız vermiş ve böylece fabrika önlerinde korsan bayiler türemişlerdir. Bu bayilerin, fabrikalarla daha önceden anlaşmaları olduğu ve teslim aldıkları, malı 1 lira farkla alıcıya intikal ettirdikleri görülmektedir.

İnşaat Mühendisleri Odası Şube Başkanı Gürcan Başer ve Yönetim Kurulu üyesi Birol Bora dün fabrika önlerinde yaptıkları incelemeden sonra ilgilileri uyarmışlar ve yayınladıkları ortak bildiri de özetle şunları söylemişlerdir.

«Son zamanlarda piyasada beliren çimento sıkıntısının kökeninde üretim yetersizliğinden öte çimento fabrikalarının kuşku duyurucu tutumları da rol oynamaktadır. Örneğin, İzmir'de fabrikaların önünde kapı teslimi karaborsacılar türemişlerdir. Bunların bir kısmının fabrika yöneticileri tarafından tanınmaması olanak dışıdır. Buna rağmen, fabrika kapılarının bir kaç metre ilerisinde anlaşmalar yapılmakta ve 21 liraya satılması gerekli bir çimento torba 22, 23 liradan alıcı bulurken, gerçek ihtiyaç sahiplerine malların ulaşması da olanaksız hale gelmektedir. Bu arada bazı fabrikaların inşaat mevsimi ortasında revizyona girecekleri gibi söylentiler de önce inşaat sektörüne, daha sonra ekonomimize bir kasıt olacaktır. İlgilileri şimdiden uyarmayı görev biliyoruz.»

İNŞAATLAR DURDU

İnşaat Yerine Tasfiye Protokolü Yapılıyor

(DEVLET MÜTEAHHİTLERİNİN YÜZDE 80'İNİN TASFİYE KARARINA GİTTİĞİ AÇIKLANIYOR.)

11 Nisan 1974 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren «yeni birim fiatlarının tesbitine ilişkin esaslar» işlerin aksamasına yolaçmıştır.

1 Mayıs 1974 tarihli TEKNİK-GÜÇ Gazetemizde Odamızın bu konudaki görüşleri yeralmıştı. Bu eleştirilerde belirtilen kuşkular yavaş yavaş gerçekleşmeye başladı. «Taahhütlerine devam etmek istemiyen müteahhitlerin sözleşmeleri; bu kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en çok 30 gün içinde yazı ile müracaat etmeleri halinde gecikme cezası da kesilmeden tasfiye olunur» maddesinden yararlanarak yeniden zamlı olarak almak isteyen müteahhitler harıl harıl tasfiye protokolü hazırlamakla meşgul. Tasfiye kesin hesabı için tanınan altı aylık süre boyunca işler iyice sürüncemede kalacağa benziyor.

Yapılan «Centilmenler Antlaşmaları» sayesinde tasfiyeden sonra işi aynı müteahhitlerin zamlı fiatlarla tekrar alacakları belirtiliyor.

ulaşım kongresi ardından

Hür Teşebbüsün Özgürlük Anlayışı

OYA BAYDAR

Geçtiğimiz hafta içinde İstanbul'da, Teknik Eleman Odalarının İstanbul Şubelerinin ortaklaşa düzenledikleri İstanbul Ulaşım Kongresi yapıldı. İstanbul ilinin en önemli sorunlarından biriydi tartışılan. Herkes, bu gidişle birkaç yıl sonra İstanbul'da şuradan şuraya kıpırdamanın mümkün olamıyacağında birleşiyordu. Ulaşım sorununun bu derece arap saçına dönmesinin nedenlerinden biri olarak, otomobil, özellikle de özel araba fazlalığı ve ulaşımla ilgili altyapının her gün trafiğe katılan 100 arabayı kaldıramayacak durumda olması görülüyordu.

Kongreye, tartışmacı olarak, Türkiye'nin otomotiv sanayii dalındaki üç tekelinden en başta geleninin en başta gelen sözcülerinden biri de katılmıştı. Özel araba bolluğunu ve bu alanda üretim ve pazarlama kontrolsüzlüğünü eleştirenlere üstten bakıyor ve açıktan açığa da, «Sizleri birer müstakbel otomobil alıcısı olarak görüyorum» diye dalga geçiyordu. Belki de doğruydu söylediği. Yaratılmak istenen tüketim toplumunun fertleri ne zamana kadar ve ne oranda sakınabilirler kendilerini o toplumun parçaları olmaktan? Bu ayrı bir konu

Aynı toplantıda, aynı sözcü, «hür teşebbüs» dedikleri özel sermaye kesiminin, kısaca sermaye düzeninin ve tekelci sermayedarın özgürlük anlayışını şöyle açıkladı: «Şu ülkede insanların, bir tek otomobil sahibi olma özgürlüğü var, onu da elinden almayın» dedi. Gördünüz mü özgürlük nedir: Şimdiye kadar siz özgürlüğü fikir ve inanç özgürlüğü fikirlerini aktarabilme, yazabilme, çizebilme, okuyabilme, ifade edebilme özgürlüğü, örgütlenme ve örgütleme özgürlüğü, sömürülen sınıfların çıkarlarını savunabilme özgürlüğü, fikir, inanç ve davranışlarınızdan korkmama özgürlüğü falan mı sanırdınız. Vazgeçin; bakın dinleyin özel teşebbüse göre Türkiye'deki insanların tek özgürlüğü neymiş.

Bu özgürlük anlayışının topluma yansımasının ne biçim olduğunu yıllardan beri görüyoruz. Son üç yılda daha da iyi gördük. Gerçekten de otomobil alabilecek durumda olanlar ve sadece onlar, bir ölçüde özgür olabildiler Türkiye'de yıllardır. Geride kalanlar hapishanelere dolduruldu veya bu tehdit altında bulunduruldu; ekonomik bakımdan ezildi, siyasal bakımdan baskı altına alındı. Tek özgürlük «otomobil sahibi olma özgürlüğü» olunca, şüphesiz ki özgür olabilenler de ancak otomobil satın alabilenlerdir. Yerli «Hür teşebbüs» böyle anlar özgürlüğü Ve Türkiye'de, Batı burjuva demokrasileri oranında ve sınırları içinde bir demokrasinin yerleşmesine bile karşı çıkmaları, hapishanelerin boşalmamasını ve darağaçlarının kurulu durmasını istemeleri de bu özgürlük anlayışı yüzündendir.

İsterse İstanbul'da şuradan şuraya adım atılamasın. İsterse insanlar işlerine gidemez olsunlar, isterse şehir felce uğrasın! Tek otomotiv tekelleri yaşasın ve güçlensin de, ötesi mesele değil İşte özgürlükleri «otomobil sahibi olabilme özgürlüğü»yle kısıtlarsanız - ve ancak bu kısıtlama sayesinde - otomotiv tekellerinin ve bütün tekellerin yaşaması ve güçlenmesi mümkün olabilir. Ancak o zaman bir avuç tekelcinin tüm halkın iliğini kemiğini sömürdüğü bu kokuşmuş düzen sürebilir.

«Hür teşebbüs»ün özgürlük anlayışı açıktır ve ortadadır. Ne zamandır açıktı ve ortadaydı zaten. Ama ulaşım kongresindeki bu çok önemli sözler, tekelci sermayeye göre özgürlüğün ne olduğunu daha iyi tanımladı. Başarılı geçen ulaşım kongresi başarısız da olsaydı bu kadarı yeterdi de artardı bile

16 Mayıs 1974 tarihli Yeni Ortam'dan

Köy-Kent Projesi, Tarımsal Üretim Biçimi Değiştirilmeden Başarı Kazanamaz:

(22 Mart 1974 tarihli Milliyet'ten alınmıştır)

İ. TEKELİ / Y. GÜLÖKSÜZ / T. OKAYAY

Böyle bir kırsal yerleşme düzeni önerisi «Köy-kent» adıyla sosyal demokrat bir çizgide olan CHP programında, «Tarım Kentleri» adıyla milliyetçi toplumcu bir düzeni savunan MHP programında ve 12 Mart sonrasının özel koşulları içinde hazırlanmış Üçüncü Beş Yıllık Plânda «Merkezî Köyler» adıyla yer alıyor. Birbirinden çok farklı politik seçmelerden hareket eden bu üç program nasıl oluyor da benzer bir kırsal yerleşme düzeni önerisi yapıyor? Bu öneri temel politik seçmelerden hiç olmazsa birisi ile çelişmiyor mu? Böyle bir soruya karşılık bulabilmek için önce «aç ayrı isimle» anılan bu kırsal yerleşme düzeni önerileri arasında farklar olup olmadığını açıklığa kavuşturmak gerekir.

KÖY — KENTLERDEN BEKLENEN NEDİR?

Üç ayrı programda genellikle köy-kent tipi diyebileceğimiz kırsal merkezlerden aşağıdaki amaçları gerçekleştirmesi beklenmektedir.

1. Kırsal yerleşmelere götürülecek alt yapı hizmetlerinde ve sosyal tesislerde ekonomiler sağlamak ve kamu hizmetlerinin maliyetini düşürmek.

2. Zamanla kırsal yerleşme düzenini değiştirmek köylerin toplulaşmasını sağlamak.

3. Köy-kentler yardımıyla, köylülükten kentliliğe, tarım toplumundan sanayi toplumuna sağlıklı geçişi sağlamak, şehirlerde olan aşırı yığılmayı azaltmak.

4. Tarımsal servis merkezleri, makina bakım istasyonları kurarak, tarımsal gelişmeyi hızlandırmak.

5. Sanayileşmeyi kıra yaymak, kırsal kesimde endüstrilerin yer alabileceği nüveler yaratmak.

6. Köy-kent yoluyla tarımsal düzenin kooperatifler eliyle değiştirilmesinde bir çıkış noktası kurmak.

Üçüncü Beş Yıllık Plânın köy sorunları kısmında «merkezî köylerden» beklenen fonksiyonun yalnızca birincisi olduğu yazılmaktadır. Fakat konuya plânın kooperatifleşme ve şehirleşme kesimlerindeki ifadeleri de birleştirerek bakarsak, plânda da bu altı işleve ait cümleler bulmak kabil olur. Fakat plânların her muhtemel soruyu cevaplandırmak için birşeyler söyleyen yapısı düşünülürse diğer fonksiyonların ne kadar beklendiği tartışılabilir. Nitekim, Akgünler kitabı , plândaki merkezî köylerden yalnız birinci fonksiyonu beklediğini söyleyerek eleştirmektedir.

KÖY — KENTLER BU AMAÇLARI GERÇEKLEŞTİREBİLİR Mİ, GERÇEKLEŞTİRSE BİLE BU AMAÇLAR NE KADAR ANLAMLIDIR:

Her programda da ortak olan bir husus, aşırı şehirleşmeyi önlemekte, köy - kentleri bir araç olarak kullanmaktır. Önce açıkça belirtilmesi gereken, aşırı şehirleşme yargısının yanlış olduğudur. Şehirlere göç edenlerin marjinal işlerde çalıştıklarına bakarak böyle bir kanıya varmak doğru olmaz. Bu kişiler şehirlere göç etmeyip köyde kalsalardı işsizlikleri dolayısıyla verilecek yargı aşırı kırsallaşma olacaktı. Aşırı ve sağlıksız şehirleşmeden söz edenlerin unuttukları husus, aşırı şehirleşme ve aşırı kırlaşma denilen olayların eş zamanlı olmasıdır. Dolayısıyla bu olgulardan biri hakkında diğerinden bağımsız olarak hüküm verilemez.

Bu halde sorulacak soru, şehir ve kır arasında nasıl bir nüfus dağılımı olduğunda, «marjinal» de olsa, toplam işgücü fırsatları en çoğa çıkar sorusudur. Böyle, şehirleşme olgusunun iç dinamiğine girmeden verilebilecek aşırı şehirleşme yargısı çok yanıltıcı olur. Bugün Türkiye gibi geçiş halindeki toplumlarda nüfus dağılım biçiminin toplam iş gücü fırsatlarını, yapılan yatırım sınırları içinde, en çoğa çıkarıcı olduğu söylenebilir.

Köy - kent önerilerinin dayandığı aşırı şehirleşme yargısının geçersiz olduğu kabul edilirse, ortaya çıkan soru şehirleşme olgusunun yavaşlatılmasının bir politik yararının olup olmadığıdır. (...)

Nüfusun kırsal kesimde tutulması yolundaki önerilerin Mussolini İtalya'sında geçerli olduğu gözönünde tutulursa, MHP'nin bu önerisini anlamak kolaylaşmaktadır. Diğer taraftan son seçimlerde CHP'nin şehirlerden oy aldığı düşünülürse, sosyal demokrat görüşlerin hızla yayılmasını sağlayan bir çevrenin tesekkülünü geciktirici bir CHP önerisini anlamak daha zor olmaktadır. Bu konunun açıklığa kavuşturulması için CHP ve MHP önerilerinin farklı olduğu altıncı, «kooperatifçiliğin gelişmesi» fonksiyonuna bakmak gerekir. Burada açıklığa kavuşturulması gereken husus kooperatiften ne anlaşıldığıdır. Toprak reformuna dayalı bir üretim kooperatifi mi yoksa yalnızca kredi - pazarlama kooperatifleri mi? CHP ve MSP hükûmet koalisyonu toprak reformuna dayalı bir üretim kooperatifini programı dışında bırakmıştır. Bu nedenle söz konusu kooperatiler kredi ve pazarlama konusunda yoğunlaşacaktır. Böyle olmasına rağmen köy - kent önerisinin hükûmet programında kalmış olması, bu kooperatiflerin kasaba düzeyindeki tefeci - aracı kontrol halkasını kıracağının ve sosyal demokrat çizgide gelişmeleri teşvik edeceğinin beklenmesi ile açıklanabilir.

Bu halde karşımıza iki temel soru çıkmaktadır; birincisi, yalnızca pazarlama ve kredi kooperatiflerinin köy - kentlerin fiziksel oluşumları için yeterli olup olmayacağıdır. İkincisi ise toprak kutuplaşmasının çok gelişmiş olduğu yörelerde bu kooperatiflerin istenilen yönde bir başarı kazanıp kazanamayacağıdır. Türkiye'de bugün köylerin dağılımı hayvan gücüne dayanan bir tarımsal teknolojinin sonucudur. Eğer tarımda tüm bir makinalaşmaya geçilebilirse ancak o zaman merkezî köyler sistemine geçilebilir. Oysa bugün için Türkiye'deki traktör sayısı böyle bir sistem için bazı bölgelerde yeterli olup, diğerlerinde de kolayca yeterli hale getirilebilirse de, toprak mülkiyeti biçimi halen bu dönüşüme imkân vermemektedir. Toprak reformu yapılarak tarımsal üretimin kooperatifler halinde düzenlenmemesi halinde kırsal yerleşme sisteminin böyle köy - kentlere dönüşmesi beklenemez.

Tüm sistemde bir dönüşüm olmadan bazı servis merkezleri kurulursa, bu servis merkezlerinin de hareketliliği düşük olan az topraklı çiftçiler aleyhine, hareketliliği yüksek büyük toprak sahipleri yararına olacağı söylenebilir.

İkinci önemli konu ise kredi pazarlama kooperatiflerinin ancak toprak kutuplaşmasının önemli hale gelmediği kesimlerde başarılı olabileceğidir. Toprak kutuplaşmasının olduğu yörelerde ve pazar için üretim yapan büyük çiftçi, ya da çok küçük topraklara sahip tarımsal işçi haline gelmiş köylüler vardır. Bu yörelerde kurulacak kooperatifler istenilen amaçları gerçekleştirmekte yararlı olmayacaktır. Şehirlere göçü esas olarak besleyen köyler de bunlardır. Dolayısıyla şehirlere akımı azaltmak gibi bir fonksiyonları olamayacaktır. (...)

Bugünkü hükûmet programının politikalar bütünü içinde merkez köylerden bugün için beklenebilecek tek fonksiyon kamu hizmetlerinde ekonomiler sağlamaktır. Bu da bir siyasal partinin ideolojik çerçevesini belirleyecek düzeyde bir politika seçmesi değildir. (...)

KÖY — KENTLER HANGİ KADEME YERLEŞME MERKEZLERİDİR.

Köy - şehir ikileminin varlığından hareket ederek, köyün köy - kente dönüştürüleceğini ve böylece köy şehir ayırımının ortadan kalkacağını söylemek ancak kavramsal düzeydeki tartışmalar için yeterli olabilir. Oysa, uygulamaya geçildiğinde böyle bir yaklaşımın yetersiz olduğu hemen ortaya çıkacaktır. Çünkü yerleşmeler bir şehir - köy ikilemi teşkil etmezler. Yerleşmeler kademelenmiş bir sistem oluştururlar. Çok kabaca sistemde birinci kademeyi köy, ikinci kademeyi köy grup merkezi, üçüncü kademeyi kasaba, dördüncü kademeyi şehir, beşinci kademeyi bölge merkezi, altıncı kademeyi metropoller meydana getirirler. Böyle bir tüm sistemin birbirleriyle olan ilişkileri bilinmeden bu sistemin yalnızca bir elemanı için öneriler getirmek çok sakıncalıdır.

Köy - kent önerisi böyle bir yerleşme kademelenmesi içinde ele alınmamıştır. Bu önerilerin hangi kademeye tekabül ettiği birkaç yolla saptanabilir. Bunun için ya bu yerleşmelere yüklenen fonksiyonlara ya da bu merkezlerin sayısına bakmak gerekir. Üçüncü Planın önerisi açıkça ikinci kademe merkezdir. Fakat siyasal partilerin önerilerinde bu merkezlerin ikinci kademe merkezler mi, üçüncü kademe merkezler mi olduğu hakkında karar vermek kolay değildir. Örneğin sanayi tarıma dayalı da olsa hinterland ilişkileri bakımından ikinci kademeye kadar indirilebilir mi? Eğer üçüncü kademe merkez düşünülüyorsa, bu merkezlerden beklenilen tarımsal fonksiyonlar ve köylerin toplulaştırılması bakımından ne kadar anlamlı olur? Genellikle sözkonusu olan kademenin ikinci kademe olduğu söylenebilir. Hâlen köy - kentlere indirilmesi istenilen, düşünülen servisler üçüncü kademe merkez (kasaba) düzeyinde vardır.

Şimdi köy-kent projesini yerleşmeler kademelenmesi içinde yeniden tanımlamağa çalışalım; Bu proje, yerleşme sisteminde halen üçüncü kademe merkez fonksiyonlarının özellikle kamu kesimiyle ilgili olanlarını ikinci kademeye indirmek ve zaman içinde birinci kademe merkezi kaldırmaktır. Bu tür bir değişikliği yerleşme kademeleri açısından tartışmada bölgesel farklılıkları gözden uzak tutmamak gerekir. Bugün ikinci kademe merkezlerin, servislerin farklılaşması bakımından durumu, Doğu ve Batı Anadoluda çok farklıdır.

Batı Anadoluda ulaştırma teknolojisi ve hareketlilik ikinci kademe merkezlerde servis yığılmasını anlamlı kılacak düzeyi aşmıştır. Çünkü servis fonksiyonlarının hangi kademede yer alacağını bir kademedeki servisin varlığı değil aynı zamanda da çeşitliliği belirler. Doğu Anadoluda ise özellikle ağa kontrolunun olduğu yörelerde ikinci kademe merkezler genellikle teşekkül etmemiş veya birinci kademe merkezlerden yeterince farklılaşmamıştır. (...)

KÖY — KENTLER DEMOKRATİK BİR YÖNTEMLE SEÇİLEBİLİR Mİ?

CHP programı içinde köy - kentlerin demokratik bir yöntemle ve uzmanlık bilgilerinden yararlanılarak seçileceği bildirilmektedir. Bu konuda da çok dikkatli olmak gerekir. Yer seçimi kararlarının geriye dönülmez etkileri çok yüksek olduğu için uygulamada bu kararlarda anlaşmak olanağı çok zordur. Merkez köyler diğerlerine göre çok üstünlük kazanacağı için bu seçimde köyler arası yarışmalar ve koalisyonlar çok değişik özellikler gösterecektir. Köy - kentlerin yer seçimi konusunda demokratik bir süreçle rasyonel kararlara ulaşmak olanağı çok sınırlıdır. Bu kararları ayrıntılı bilimsel araştırmalara oturtmak gerekir. Bu konuda bugünkü iktidarın önemli bir şansı vardır. Böyle bir ayrıntılı yerleşme kademelenmesi çalışması Devlet Planlama Teşkilâtı tarafından oldukça ileri bir aşamaya ulaştırılmış durumdadır.

SONUÇ

Sonuç olarak denilebilir ki; Köy - kent projesinin tarımsal üretim biçimini değiştirmeden başarı kazanması olasılığı sınırlıdır. Bu yapılmadan köy - kent projesinden sözetmek, hele buna aşırı şehirleşmeyi önlemek fonksiyonları yüklemek sosyal demokrat bir politika ile tutarlı değildir. Bugünkü politik iktidarın önerebileceği, ancak bazı yerleşmelerde kamu servislerinin yığılmasından meydana gelen ekonomileri ençoğa çıkarabilmektir. Bu öneri ise ancak bir yerleşme kademelenmesi çalışmasına göre bulunacak normlara dayandırıldığında uygulama olanağına kavuşabilir.

Türkiye'de köy kent sorunu veya Bölüşümcü kasaba, kazadan Üretici kasaba veya kazaya geçiş

Prof. Dr.
HAYDAR KAZGAN

1 — KONUNUN ÖNEMİ:

Günümüzde sanayi toplumlarında kentleşme modellerinin hemen tümü üretici işletmelerin yerleşimine bağlı olarak ele alınmaktadır. Buna göre kent bir üretim merkezi olmakta, pazarlama ve saire hizmetler ve bu arada iskân, konut, ulaştırma meseleleri kentin üreticiliğini maksimize eden hedefi güçlendirme konusu içinde yer almaktadır. Şöyle ki, kentin bir bütün olarak ürettiği ve genellikle fizikî miktarlar ve nitelikler olarak belirtilen mal ve hizmetler kentleşmenin tek kaynağını teşkil etmektedir. Bu demektir ki, kentin barındırdığı nufusa ve hattâ memlekete refah sağlama gücü, yarattığı ve fizikî miktar ve niteliklerle ifade edilen katma değerlerle ölçülmektedir. Yalnız, kentin katma değerin maksimizasyonuna erişmesi için başka kentlerden ve özellikle kırsal alanlardan sağladığı girdilerin alıcısı olarak tekelci durumda bulunması, birçok hallerde bu katma değerin para ile ifade edilmiş değerini yükseltmekte ve böylece de kentlilere sırf aracı kuruluşlar vasıtasile hakketmediği kazançlar sağlamaktadır. Aynı şekilde, kentlerin kendi sınaî mamüllerini iç piyasaya arzederken de tekelci duruma girmesi başka kentleri ve kırsal alanları birer sömürü alanı haline getirmesine de sebep olmaktadır. O kadar ki, gerek girdi alıcısı ve çıktı satıcısı olarak bâzı kentlerin bu tekelci durumları, bu kentlerde yaşayan işçi ve hattâ küçük esnafın memleket seviyesinin çok üstünde bir ücret ve kazanç sağlamaları imkânı dahi ortaya çıkabilmektedir. Bu suretle bu yüksek kazanç ve ücretlerin de sömürü olayı içinde ele alınması gerekmektedir. Kısacası bu durumdaki kentlerin içinde barındırdığı sosyal sınıflar arasındaki gelir farklarının zamanla azalması ancak memleketin diğer kentlerinin ve kırsal alanlarının büyük ölçüde sömürülmesine bağlı kalmaktadır.

Bu sömürü düzenine karşı çıkabilmek için tek yol diğer kentlerin ve bu arada kentleşen alanların sanayileşme olanaklarını arttırmak ve adı geçen kentler karşısında girdi satıcısı ve çıktı alıcısı olarak pazarlık kudretlerini arttırmaktır. Aslında böyle bir hedefin gerçekleştirilmesi tekelciliğin sebeb olduğu kaynak ısrafını da önleyeceği için, sömürücü kentlerin kullandıkları üretim araçlarına oranla, fizikî ve nitelik bakımından üretimi de arttırabilecektir. Dahası, bu kentlerimizin dünya pazarlarına açılabilmesinin, iç sömürünün sebeb olduğu yüksek kârlara ulaşmak amacı ile prodüktiviteyi azaltmak çıkmazından kurtulmalarına da bağlı olduğunu söyleyebiliriz.

Bazı büyük kentlerimizdeki sanayilerin girdi ve çıktılar bakımından ancak kâr maksimizasyonu amacı içinde ele alabileceğimiz üstünlükleri, alt yapıların sağladığı ve kullananların maliyetine girmeyen dışsal kent ekonomilerinin mevcudiyeti ile de desteklenmiş olmaktadır. Sadece bu kentlerin değil, fakat devlet bütçeleri yolile de bu kentlere aktarılan kamu kaynakları ile sağlanan alt yapılar veya ortak mallar, bu kentlerin parasal verimliliğini artırmakta ve bunun neticesi olarak üretim güçleri yanında büyük bir aracı kitlesinin buralarda barınabilme olanağını sağlamaktadır. Bu alt yapılar ve ortak malların bilhassa kültürel ve eğitim yönünün ağır basması, bölüşümcü faaliyet ve hizmetlerin bu kentlerde yoğunlaşmasını desteklemektedir.

Netice itibarile, Türkiye'de bugün ekonomik gelişmenin sorunları ile yaygın refah hedefleri kent sorununa bağlı olarak bir çelişki arzetmektedir. Birkaç büyük kente yığılmış sanayileşme, artık kaynak israf edici devreye girdiği gibi, gelir bölüşümünü de tersine etkilemekte ve en kötüsü bölüşücü faaliyetleri teşvik ederek bir kısır dengeye girmiş bulunmaktadır. İşte, köy — kent sorununu bu yönden ele almak ve bu kısır döngeye bir çare bulmakta bir araç olarak kullanılabilecek yeni düzenlemelere girişmek bu sebeplerle bir zorunluk haline girmiş görünmektedir.

2 — KÖY — KENTİN DOĞUŞU VE YAPISI.

Köy — kent, bugünkü kasaba ve kaza düzeninin yeniden düzenlenmesi veya bunların yerini alacak alanların kurulması ile oluşacaktır. Bugünkü düzende kırsal bölgeler, kasaba veya kazalarla sanayileşmiş büyük kentler arasındaki ilişkiler dondurulmuş durumdadır ve önerilen teşvik unsurlarının, genel plânlama tedbirlerinin ve bu arada bölgesel kalkınma yöntemlerinin bu donmayı hareketsizliği giderecek bir çözüm yolu getireceği şüphelidir. Yapısal değişme olmadan, alınacak tedbirlerin karşı güçlerin hareketi ile bulunulan yerin gerisine itilmek gibi bir netice yaratması da beklenebilir.

Bugünkü kırsal alanlar, kasaba, kaza veya sanayileşmemiş kentler arasındaki ilişkiler, üretken kırsal kesimi dar bir piyasa içinde alış verişe zorlamaktadır. Daha açık bir ifade ile, yeterli haberleşme ve finansal olanaklara kavuşmamış olan kırsal bölgelerdeki üreticiler, ürettikleri malları memleket ve dünya seviyesindeki fiyatların altında satmakta ve üretim araç ve girdikleri ile tüketim mallarını yüksek fiyatlarla satın almaktadırlar. Nitekim dünya ve memleket borsalarında muamele gören ziraî malların fiyatlarındaki gelişmeye baktığımız zaman, mübadele hadlerinin bu mallar lehinde bir gelişme kaydettiğini gördüğümüz halde, üreticinin eline geçen ve ödediği fiyatlara göre yaptığımız hesapta bunun tam tersini görmekteyiz. Bu fark nereye gitmektedir? diye bir sual soracak olursak, cevabını aramak için pek ince araştırmaya dahi lüzum olmadığını görürüz. Bu alım satım dolayısile kırsal üreticinin gelir kaybı, kısmen büyük şehirlerdeki üretici ve pazarlayıcılara gitmekte, kısmen de kasabaları, kazaları, sanayisiz kentleri doyurmakta, yaşatmaktadır. Böyle bir mekanizmanın yürümesinde banka sistemimizin büyük rol oynadığını da kesinlikle ifade edebiliriz. Bu model içinde kasaba, kaza ve sanayileşmemiş kent aracı kuruluşların barınağı haline gelmekte ve zamanla kendi kendini sömürmeye de yönelen bölüşümcüler alanları haline dönüşmektedir. Bu yerleşme alanlarının en işlek caddelerinin birinden geçerken gördüğümüz manzara bu dediklerimizi fazlasile aksettirmektedir: Büyük kentlerde üretilen mallarla dolu vitrinler, bu malların kimisyoncularının yazıhaneleri, çevrede üretilen ziraî malların toptancı veya pazarlayıcıları, komisyoncularının işyerleri ve bankalar Arka sokaklara doğru da bir kaç el sanatları ile uğraşan dükkân ve gerisi manav, bakkal, kasap, kunduracı v.s Gerçek anlamda hiçbir şey üretmeyen bu yerleşme alanlarının, bir de üstelik alt yapı ve ortak mallarla donatılması için dveamlı oluşagelen politik baskıları da buna eklersek, ortaçağda dahi bir örneği bulunmayan bir model içine girmiş oluruz.

Köy — Kent ünitesinin bir ekonomik yerleşme alanı kadar kültürel ve sosyal güvenliği getiren bir alan olmasını istemek için kuruluşunda bazı önemli meselelerin ortaya çıkmasını kabullenmek gerekir. Köy — Kent aslında köyün ekonomik gücünü artırmak kadar ekonomik güçleri birleştiren bir alan olacaktır. Şöyle ki, civardaki kırsal ve zirai alanların üretim potansiyeli arttıracak yatırımlar için, finansal ve yönetim gücünü oluştururken, atıl insangücü ve doğal kaynakları kentsel çevre içinde sınaî ve zanaat girişimleri ile değerlendirmek olanaklarını yaratacaktır. Ayrıca, pazarlama yönünden de organize edilecek köy — kent, gerek satın almada ve gerek satışta karşı güçlerin tekelini bozacak bir güce erişecektir.

Bugün Türkiye'de kırsal alanlarda ziraî verimin düşüklüğü araç ve bilgi yetersizliği kadar, üretim alanı ölçeklerinin devamlı bir küçülmeye doğru yönelmiş olmasına bağlı kalmaktadır. Köy — Kent'in yaratacağı finansal, bilgi ve yönetim gücü bu ziraî ölçeklerin mülkiyet düzeni değişmediği halde, büyütülmesine olanak sağlayabilecektir. Kooperatif ve şirket düzeni ile birleştirilmiş topraklar üzerinde üretim yapıldığında en uygun ürünün seçilmesi, gerekli gübre, sulama ve sair girdilerin temini kadar, yeni teknolojilerin uygulanmasını ve pazarlamada pazarlık gücünün elde edilmesini sağlayacaktır.

Fakat asıl mesele, kurulmuş ve kalıplaşmış, tutucu ve değişmeden çekinen bir kasaba, kaza ve köy ilişkisi düzeninin bu anlamda bir kent — köy düzenine dönüştürülmesidir. Burada önerilen iki ayrı çözüm yolu mevcuttur: Birincisi, yeni alanlarda köy — kentin kuruluşu, ikincisi mevcut kaza ve kasabaların ekonomik ve sosyal ilişkilerle bağlı olduğu köylerle birlikte ele alınarak yeniden, fakat zaman içinde düzenlenmesi, yani köy — kente dönüştürülmesidir.

Birinci yol, dağınık ve üretim gücü zayıf köylerin en yakınındaki kasabaların yukarda saydığımız ekonomik yönden menfi etkisinden kurtulabilmelerini sağlayacak yeni köy - kentlerin kurulması şeklinde de ele alınabilir. Burada amaç köyleri birleştirmek ve bu birleştirme içinde zirai ve sinai üretimi bütünleştirmek ve ölçekleri büyütmektir. Bunun için en uygun alan seçimi, kentsel, kırsal ve zirai alanların planlanması ve bütün alt yapılar ve ortak malların kısa zamanda gerçekleştirilmesi gerekecektir. Bütün bu faaliyetlerin yürütülmesinde bir köy-kent bankasının (1) görevlendirilmesi bizce en uygun yoldur. Bu köy-kent Bankası, ilgili kamu kuruluşları ile koordinasyon halinde bütün alt yapı ve ortak malların proje, finansman sorunlarını yükleneceği gibi, kurulacak kooperatif ve halka açık şirketlerin de kurucusu, destekçisi olacaktır. Bu bankanın fonları, teşvik kaynakları, kısmen kamunun finansman olanaklarına ve kısmen de mevcut banka sisteminin özel bir kanunla tahsise mecbur tutulacağı fonlardan ibaret olacaktır. Ayrıca köy kentlerde oluşacak tasarrufların büyük oranının bu banka ve onun kuracağı kooperatif ve şirketler tarafından kullanılabilmesi için gerekli bütün hukuki ve ekonomik tedbirlerin alınmış olması gerekecektir.

İkinci şekilde mevcut kasaba, kaza düzeninin, zaman içinde köy-kente dönüştürülmesi, buralara, ekonomilerine hakim olabilecek kooperatif ve halka açık şirketlerin zamanla yerleştirilmesile olabilir. Şöyle ki, bütün teşvik olanakları belirli konularda ve belirli amaçlarla kurulmuş kooperatif ve şirketlere aktarıldığı zaman, bunların ekonomik gücü, mevcut kasaba veya kazada köy-kent fonksiyonlarını ve düzenini yerleştirmelerini gerçekleştirebilir.

Netice olarak Köy-Kent konusu, henüz daha bir takım önerilerle kendi kendini kabul ettirmek döneminin çelişkileri içindedir. Fakat sağlam bir temele dayandığı ve Türkiye'nin asırlardanberi çözülemeyen en önemli meselelerini yeniden ve daha açık bir şekilde tartışma ve eylem sahasına ittiği için, dikkatleri üzerine çekmektedir. Ancak, köy-kent'in bir utopia olarak kalması ihtimalini ortadan kaldırmak için ona bağlı bütün fikir ve eylem güçlerinin harekete geçirilmesi lâzımdır.

---

(1) Gülten ve Haydar Kazgan «Halk sektörünün Ekonomi Politikalarile Koordinasyonu. «Köy İşleri Bakanlığınca 26 Nisan 1974 de düzenlenen seminere sunulan tebliğde bu konuda geniş bilgi verilmiştir.

Düşünce ve inanç özgürlüğü, kanusu yapılmış bir kavramdır. Özellikle, 1961 anayasasının yürürlüğe girmesinden sonra, ceza yasalarımızda düşünce ve inanç özgürlüğünü kısıtlayan hükümlerin varlığı ve bnuların anayasaya aykırı bulunduğu savları ileri sürülmüş, hatta bu çeşit hükümleri içeren ceza kanununun 141 - 142. maddelerinin iptali için anayasa mahkemesine açılan dava yüksek hakimlerin bir oy farkı ile reddedilmiştir.

Görülüyor ki, ülkemizde fikir özgürlüğü kavramı kesin çizgilerle saptanamamış ve giderek ceza yasalarımızda birçok kez yapılan değişiklik ve eklemelerle bu tür özgürlüğün daha da kısıtlanması yoluna gidilmesi yöneticilerce öngörülmüştür.

Aslında, devlet olarak bizim de altında imzamız bulunan insan hakları evrensel bildirisinin 19. maddesinde «Her bireyin düşünce ve düşüncelerini serbest açıklama hakkı...» bulunduğu açıkça belirtilmiş ve 20. maddesiyle de «İş bu bildirinin hiç bir hükmü, içinde ilân olunan hak ve özgürlüklerin bir devlet, zümre veya fert tarafından yok edilmesini güden bir faaliyete girişmeye veya bilfiil bunu işlemeye herhangi bir hak gerektirir mahiyette yorumlanamaz» hükmünü koymuştur.

Bu denli açık ve kesin bir bildiriyi kabul eden ve onun hükümlerine uymayı yükümlenen devletin «Benim ülkemin ayrı ve özel koşulları vardır,» gerekçesiyle bu yükümlülüğe aykırı davranabilmesi hukukça ve ahlâkça geçerli bir şey olamaz.

Unutulmamalı ki, Anayasamızın 26/son maddesi «Kamuoyunun serbestçe oluşumundan» söz etmektedir. Oysa, düşünce ve düşünceyi ifade etme özgürlüğünün ceza yaptırımları ile kısıtlanması halinde, kamuoyunun serbestçe oluşumuna olanak yoktur.

1973 seçimlerinin, demokratik ve toplumcu bir düzen özlemini yansıtması ve seçimlerden sonra iktidarı oluşturan siyasî partilerin bu doğruları kabullenmiş bir yapıya sahip olmaları sonucu, düşünce özgürlüğü kavramının demokratik hukuk devleti ülkesine yaraşır şekilde açıklığa kavuşturulması yönünde hükümeti ciddi girişimlerde bulunmaya götürmüştür.

Ne var ki bu güne değin özgürlüklerin karşısında olanlar, bu girişimleri her zaman olduğu gibi bu kez de baltalamak çabası içine girmişlerdir.

Güncel konu haline getirilen ve amacı, son günlerde ilişkileri duyarlı bir hal alan hükümet ortaklarının arasını açmaya yönelik yeni bir sa ortaya atılmaktadır.

DÜŞÜ

Fikir özgürlüğü konusunda hazırlanan yasa tasarısının, aslında sadece sol düşünceye özgürlük getirdiğini, anayasanın 19. maddesi değiş medikçe dinî inanç özgürlüğünü kısıtlayan T.C.K. nun 163. maddesinin değiştirilemeyeceğini, bu nedenle getirilen tasarının hükümet ortakla rından biri için aldatmacadan ibare bulunduğunu ileri sürmektedirler.

Aslında böyle bir düşünce, yukarda değindiğimiz gibi, hukukça tu tarsız, başka amaçlara yönelik bi savdır. Gerçekten, anayasanın 19 maddesi lâikliğe aykırı düşünce

AF, ÖZGÜRLÜKLER VE DEMOKRASİ

OYA BAYDAR

Türkiye'nin demokratik güçleri, demokratik kuruluşları ve kişileri, 12 Mart rejiminin izlerini kısmen de olsa silecek geniş kapsamlı bir siyasal af için mücadele ettiler, yine de edecekler. Demokrasi ve halk düşmanı sömürgen sınıflar ve sözcüleri, tekelci sermayenin dikta döneminin ve diktacı özlemlerinin sonucunda, faşizan bir ortamda mahkûm edilen ilericilerin, yurtseverlerin, sömürünün ve insanın insana kulluğunun sona erdiği bir düzenden yana olanların, aftan yararlanmaları için, ağızları köpürerek, ellerinden geleni ardlarına koymadılar.

Şimdilik onlar kazanmış görünüyorlar ve sevinç naraları atıyorlar. Ama bizler biliyoruz ki zulüm, baskı, sömürü, eninde sonunda yıkılmaya mahkûmdur ve bizler biliyoruz ki zafer sonunda mutlaka demokratik güçlerin olacaktır.

Af konusu önemliydi. Ve belki de, bazı kurumlar demokratik görevlerini unutmamış olsalar, daha etkin bir mücadele imkânı olsa, demokratik cephenin birliği daha sıkı sağlanabilse, alınan sonuç başka olurdu. Ama affın önemi sadece, iç ve dış sömürgen güçlerin zindanlarda kalmaya mahkûm ettikleri kavga ve inanç arkadaşlarımızı yeniden aramızda görmek isteğinden gelmiyordu. Biz onların içerde de şerefle, inançla ve sapasağlam yattıklarını biliyorduk, onlara sonuna kadar güveniyorduk. Sömürücü güçlerin, demokrasi düşmanlarının, kitlelerin demokratik taleplerinin çığ gibi büyümesi, demokratik cephenin güçlenmesi karşısında, kısa bir süre sonra gerileyeceklerini, zindanların eninde sonunda - hem de öyle pek fazla beklemeden - boşalacağını biliyorduk.

Geniş kapsamlı siyasal af için mücadelenin asıl anlamı aynı zamanda demokrasi için mücadele olmasındaydı. Böylece af, özgürlükler ve demokrasi sorunları bir biri içine geçti, ayrılmaz bir bütün oldu.

Bırakalım halk kitlelerinin elinde biçimlenen, emekçi sınıfların iktidarını belirleyen demokrasiyi bir yana, klasik Batı demokrasisi bile, temel demokratik hak ve özgürlükleri içerir. Klasik demokrasinin önşartı toplumdaki bütün sınıf ve zümrelerin kendi çıkarlarının propagandasını yapabilmeleri ve özgürce örgütlenebilmeleridir. Nerede ki örgütlenme kısıtlanmış, düşünce ve inançlar sınırlanmış ve baskı altına alınmıştır, orada demokrasiden söz edilemez. Edilse bile, demokrasi, egemen sömürücü sınıfların çirkin ve yalancı maskesi olur.

İşte geniş kapsamlı siyasal af için mücadele, aynı zamanda kitlelerin örgütlenebilmeleri, düşünce ve inançların özgürleşmesi için, yani demokrasi için mücadeleydi. Bunun için, dün olduğu gibi bugün de, bütün önemini koruyor ve ve koruyacak.

Bugün Türkiye'de emekçi kitleler tarihin en büyük uyanışı içinde bulunuyorlar. Demokratik özlem ve taleplerini her geçen gün biraz daha güçlü bir şekilde dile getiriyorlar, demokratik güçler ve kuruluşlar, bugün dün olduğundan daha deneyli ve kararlılar. Ba tı'da yüzyılların ürünü, yüzyılların emekçi kavgalarının sonucu olan Batı demokrasisinin mücadele geleneği, Türkiye'de, yakın zamana kadar kitlelere maledilmemişti. Bugün giderek kitlelerin malı oluyor. Bu geleneği güçlendirmekte, demokrasi mücadelesini yoğunlaştırmakta her örgüte, her kuruluşa, her kişiye büyük görevler düşüyor.

Af konusu bize bazı gerçekleri öğretti; yeni dersler verdi. Bu derslerden yararlanmak ve güçleri birleştirmeyi öğrenmek gerekiyor. Geniş kapsamlı af için, 141, ve 142. maddelerin değiştirilmesi için, antidemokratik yasaların kalkması için, 1961 Anayasasının demokratik özünün geri gelmesi için, kısaca demokrasinin sınırlarının genişletilmesi için verilecek mücadelenin bütünlüğünü kavramak ve bu mücadelede her kuruluşa, her kişiye önemli görevlerin düştüğünü anlamak gerekiyor. En önemlisi de, bölük pörçük çabaların istenilen sonuçları veremeyeceğini; bireysel çıkışların ne kadar kahramanca olursa olsun bir işe yaramayacağını, güçbirliklerine, işlerliği olan dayanışmalara ve giderek bir demokratik cephe oluşturmaya varılmadıkça elle tutulur sonuçlar alınamayacağını bilmek gerekiyor.

Af için verilen mücadele yeterli miydi? Yeterli bir güçbirliğine dayanıyor muydu? Neden çoğunlukla bölük pörçük kaldı ve iyi niyet ifadesini aşamadı? soruların sormak, bu sorulara gerçeklerden kaçmadan cevaplar vermek gerekiyor.

Af, özgürlükler ve demokrasi mücadelesi bir bütündür. Mücadeleler, bölünerek, kendi başına iş yaparak değil, birleşme noktalarını, güçbirliği ve ortak cephe imkânlarını zorlayarak başarıya ulaşır. Kim ki geniş kapsamlı aftan, antidemokratik yasaların değişmesinden, demokrasiden yanadır, bu demokratik taleplerin kazanılmasının ve korunabilmesinin yolunun dağınıklıktan değil birlikten ve güçlerin birleştirilmesinden geçtiğini bilmelidir.

Demokratik haklar egemen sınıflar tarafından ihsan edilmez, demokratik özgürlükler gökten inmez. Etkin bir demokratik mücadelenin yolu ise güçlerin birleştirilmesinden geçer.

Özgürlük ne sihirli kavram!

Bir derin nefes çekesi geliyor insanın; ve özgürlük kılcal damarlara dek yayılıp kana karıştıktan sonra dumanını havaya üflemek; yükselen mavi halkaları neşeyle izleyip:

— Yaşasın özgürlük! diye bağırası geliyor insanın.

Ya da eline alıp kuş gibi okşamak, okşamak; sonra pencereyi açıp koyvermek... Sevinçli bir kanat çırpmasıyle göğe yükselirken, sesin yettiği kadar:

— Yaşasın özgürlük! diye bağırası geliyor insanın.

Demir kapılar açılınca sokaklara fırlamak, kaldırımlarda ötekine berikine çarparak dolaşmak, sonra hiç tanımadığı birini yoldan çevirip elini sıkarken:

— Yaşasın özgürlük! diye bağırası geliyor insanın.

Ya da edebiyat yapmayı bir yana bırakıp, okurların karşısına ciddi bir suratla çıkarak:

önce söylet sonra da di

Düşünce özgürlüğünü sadece düşünen kişiler için geçerli sanırlar. Düşünce özgürlüğü herkes için gereklidir. Bizim kapıcı düşünmüyor, düşünmediği için kitap da yazmıyor, ona düşünce özgürlüğünün ne gereği vardır, diye düşünenler yanılırlar. Kapıcı, düşünmüyor ama onun yerine, onun çıkarlarını korumak için düşünenler vardır. O düşünenler, düşündüklerini söyleyemiyorlarsa, kapıcının da düşünce özgürlüğü kısılıyor demektir.

Düşünce özgürlüğü, sınıfsal çıkarlar keskinleştikçe söz konusu olmuştur. Sınıfsal çıkarlara düşünce karışmadığı sürece düşünce özgürlüğünün sözünü eden

yoktu
nenle
başına
onlara
korun
sanatç
rayla
lenme
rebey
ginleri
ler ya
Oza
böyle
irleri
memiş
yergile
başla
dır. Ş
dığı i
kurta
ha ön
ler dü
şey d

CE ÖZGÜRLÜĞÜ

H. BASRİ AKGİRAY
İstanbul Milletvekili

yasaklamakta mıdır? Başka bir deyimle bu madde hükmüne dayanılarak, bir fikrin açıklanması, bu fikir sadece anti lâik ve Teokratik bir toplum düzenini benimsediği ve gerçekleşmesini istediği için yasaklanabilir mi?

Hukuk sorunlarını siyasî değil hukukî ölçüler içinde ele alınca, anayasanın 19. maddesinin lâikliğe aykırı ve teokratik içerikliği düşünce ve ifadelerin her türlüsünü yasakladığı sonucuna varamayız. Sundan ki, «Lâiklik özgürlük demektir, lâikliği korumakta bireysel özgürlüğü korumaktır,» formülü felsefi alanda doğru olabilir. Ne var ki, bu genel formül, antilâik düşüncelerin yasaklanmaıs için yeterli değildir. Unutmayalım ki, batılı demokratik muoyunda öteden beri tartışma koülkelerde böyle bir sınırlama olmadığı gibi, lâikliği koruyan yasalar olarak bizdeki 163. madde benzer bir hükümde yoktur.

Burada, bir başbakanın da büyük bir talihsizlik ürünü olarak savunduğu ve tartışmalarda sık sık öne sürülen «Türkiyenin kendine özgü koşulları bulunduğu bu nedenle batılı toplumlardan değişik değerlendirmelerin yapılması gerektiği...» savunulabilir. Oysa, bir sosyal kurum olarak lâikliğin, toplumdan topluma değişen bir içeriği bulunduğu gerçeği, özgürlükler konusundaki genel ilkelerin yok sayılmasını haklı kılmaz. Kaldı ki, anayasanın 19. maddesi anti lâik içerikliği kişisel inanç ve kanının savunulması ve yayılmasını yasaklamamış, sadece «istismar» ve «kötüye kullanma» yı yasaklamıştır. Örneğin, «Türkiye'yi, ancak islâmi esaslara dayalı yeni bir devlet düzeni kurtarır» propagandası, lâikliğe aykırı ve teokratik nitelikte olmasına karşın 19. maddenin yasakladığı bir eylem değildir. Ama eğer, «Ey müslümanlar, peygamberimiz efendimizin sizlere olan emanetini böyle mi koruyacaksınız? Lâik devlet düzenini kabullenmek ile hepiniz kâfir olursunuz. Şeriata dayalı bir devlet düzeni kurulması iledir ki sizi bu günahtan kurtarır» ya da, «Bizim parti dine bağlı bir partidir öteki partilerin hepsi münafıktır zındıktır. Sakın onlara oy vermeyin» ya da, çoğu kez tanık olduğumuz gibi, apdestsiz seçim namazı kılmak gibi söz ve davranışlar anayasanın 19. maddesine aykırıdır.

Bu nedenle, eğer hukuk devleti ilkesini benimsemiş ve demokratik bir ülke olduğumuz savında isek, düşünce ve inancı suç olmaktan çıkarmak zorundayız.

Yüksek yargıçların, uzman bilirkişi kurullarının bile suç olduğunda birleşemedikleri kitap çevirmek yazı veya resimle düşüncelerini açıklamak eylemlerini cezalandırmak, 20. yüz yılın son yarısında çok ilkel bir davranış olmaktadır. Bu ilkellikten ülkeyi kurtarma çabasında olduğuna inandığımız günümüz iktidarını desteklemek bir vatandaşlık görevi olmalıdır.

CİCİSİ

İLHAN SELÇUK

— Bu mu özgürlük? diye sorası or insanın.

Evet, bu mu özgürlük?

Namık Kemal:

Ne efsun-kâr imişsin ah ey didar-ı
hürriyet
Esir-i aşkın olduk gerçi kurtulduk
esaretten...

n eski adıyle hürriyete, yeni adıy ürlüğe ozanca bir yaklaşım sağla. Ama ne denli ozanca görülse, bu ler yorumu bizi bir gerçeğe yaklaşlir. Nice uğraşla, nice eylemle, nibayla, nice devrimle yakalar gibi ğumuz özgürlüğün her seferinde eden ucup gitmesi nedendir? Özlük masallardaki Anka kuşu gibi bir nidir ki, elimize alınca yitiveriyor?

Hiç kuşkusuz özgürlüğe somut açıbir yaklaşımla özgürlüğün ne de olduğunu anlayabiliriz. Bu somut ısında göreceğimiz şudur: Çağlar özgürlük kavramı değişmiştir. Esğlarda köleliğin zincirlerini kırmaktı özgürlük, Ortaçağ'da zalim feodallere karşı savunuldu özgürlük ve baldırıçıplaklar Fransız devrimiyle insan haklarını soylulların elinden zorla aldılar. Çağımızda ise emekçiler özgürlük için savaşıyorlar.

Bugün Türkiye'de çağdaş özgürlüğü sağlama çabası vardır. Önce yasalarda özgürlüğü sağlamak, sonra da kâğıt üzerinde sağlanan özgürlükleri toplum yaşamında güvenceye almak yaşadığımız dönemin büyük sorunudur. Özgürlüğü somut biçimde tanımlayınca, artık özgürlük ne kuş olur, ne duman, ne de füsunuyla etkiler bizleri. Özgürlük artık emekçinin özgür yaşamı için gerekli araçların sağlanması olur çıkar. Çünkü bugün Türkiye'de sermaye sınıfının özgürlüğü vardır, emekçi sınıfın özgürlüğü yoktur.

Ve bu gerçeğin ispatlanması kolaydır: Ceza Kanunundaki 142'nci madde bir sınıfın tahakkümünü bir başka sınıf üstünde kurmaya yönelen kişinin hapsedilmesini öngörür. Şimdiye dek ülkemizde 142'nci maddeye dayanılarak emekçi sınıfının tahakkümünü sermaye sınıfı üzerinde kurmaya çalışıyor diye nice yazar, nice çizer, nice aydın, nice vatandaş cezaevine yollanmış, özgürlüğünden yoksun kalmıştır. Ama sermaye sınıfından, Ticaret veya Sanayi Odalarından bir kişi bile yargıç önüne çağrılıp:

— Sen sermaye sınıfının tahakkümünü işçi sınıfı üstünde kurmaya yönelmekle suçlusun.. denmemiştir.

Demek ki yasa tek taraflı çalıştırılmıştır. Savcılar da sermaye sınıfı hesabına bir mantıkla olayları değerlendirmişlerdir. Bugün Türkiye'de sermayecinin özgürlüğü vardır, emekçinin özgürlüğü yoktur. Nasıl ki dün Türkiye'de padişahçının özgürlüğü vardı cumhuriyetçinin özgürlüğü yoktu.

Özgürlüğün bu biçimde somutlaştırılması, yeni hükümetin gündemindeki konuyu da ortaya koyar. Çünkü 1973 seçimleriyle halk artık emekçinin özgürlüğünü prangalayan zincirleri kırmak özlemini belirtmiştir. Halk, çağdaş özgürlüğü tatmak istiyor. Çağdaş özgürlük emekçinin özgür olduğu toplumlarda yürürlüğe girebilir. Salt sermayecinin özgürlüğünü demokrasi sayan toplum düzeni - çok partili de olsa - örtülü faşizmin uygulamasıdır sözkonusu.

Bunun içindir ki Parlamentoda faşizmin sözcüleri özgürlüğe karşı, demokrasinin sözcüleri özgürlüğün yanındadırlar. Türkiye'de cici demokrasinin başındaki cici'yi, ya da sözde demokrasinin başındaki sözde'yi, ancak emekçinin özgürlüğünü yasada ve yaşamda tam anlamında sağlayarak silebiliriz.

(15 Şubat 1974 tarihli Cumhuriyet'ten sayın yazarın izniyle alınmıştır)

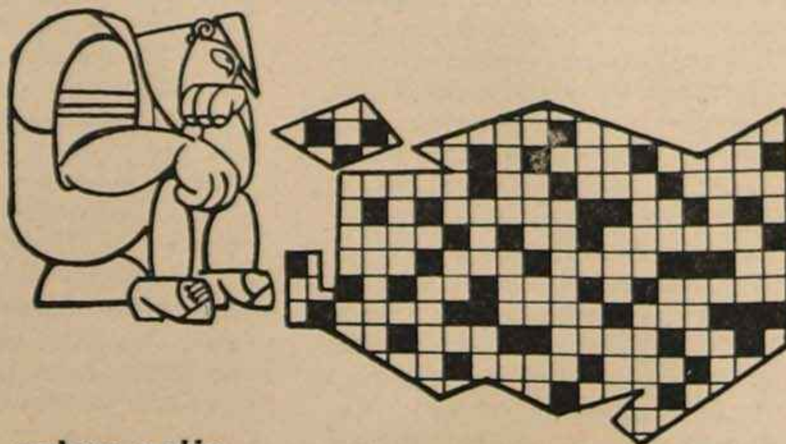
ler,
ünenleri suçlarlar

MEHMED KEMAL

ahası var, düşümen çevrelerin la kesilmedikçe lmemiş, tersine ur. Bilginlerin, egemenlerce sa medreselerde bes yüzdendir. De, şahların bilduklarını tarih-

için de durum ül, bülbül, aşk şi ozanlara ilişil Ancak ozanlar zdıkları zaman rde sokmuşlar ef'i yergiler yazoynunu cellâttan nıştır. Oysa dayüklerine övgüzana kimse bir niştir. Büyüklere ve büyüklerin yakınlarına yergiler yazdığı zaman ozanı temizlemişlerdir.

Nâzım Hikmet, gül, bülbül, cami, yangın şiirleri ya zarken egemen çevrelerce sevilen, sayılan bir ozandı.

yalçın çetin

Hatta tersane, tramvay işçilerini yazarken de göze batmıyordu. Ta ki, sermayecinin somut eleştirisini yapmaya, onlar için yergiler düzmeye başladı, onunla uğraştılar. Bir sinema sahibi için yazdığı yergiden ötürü mahkemeye şimdiki 141 ve 142 gibi maddelerden verildi. Bir sinemacıyı yermenin 141 ve 142 gibi maddelerle ne ilişiği vardır, diyeceksiniz. Vardır ve buldular. Nâzım'ın yergiler düzdüğü kişi, ünlü Süreyya Paşa idi. Tabii Nâzım'ın sadece yergiler yazdığı Süreyya Paşa değildi. Atatürk'ün çok yakınında bulunan Hamdullah Suphi ve Yakup Kadri için yergiler de düzmüştü.

Bu kadarı, Nâzım Hikmet'in 141 ve 142 gibi maddelerden içeri girmesi, cezalandırılması için yetti ve arttı bile...

Toplumun egemen güçleri, kendilerini eleştiren sanatsal eylemlere kızıyorlardı. Sanat ve sanatçılarla uzun süre uğraşılmasının nedeni budur. Nâzım'dan sonra onun türünde şiirler yazanların başları da dertten kurtulamamıştır. Sermayecinin yeterli sermaye, sözünü söyleyemediği tutucu toplumlarda ilkin sanatçılar acı çekerler. Şiir yüzünden tutuklanan, cezalandırılan, sürgüne gönderilenler az değildir. Yakın tarihimize dek bunun örnekleri pek çoktu.

Bugün iki çeviri yüzünden hapislerde yatan Can Yücel'in başının derde girmesinin gerçek nedenlerin-

(Devamı 13. sayfada)

YOĞUNLAŞAN SALDIRILARLA İLGİLİ OLARAK YURTSEVER TEKNİK ELEMANLAR, TEKELCİ SERMAYEYE VE ONUN SİYASAL TEMSİLCİLERİNE SESLENDİLER :

ARTIK BULANIK SUDA BALIK AVLAMA POLİTİKASINI TERKEDİNİZ VE ELLERİNİZİ GENÇLERİN YAKASINDAN ÇEKİNİZ

Son günlerde yaygınlaşan öğrenci yurtlarına yapılan ve yaratılan saldırılar, yaralama ve dövme olayları, tek rar tekrar sahneye konan bir oyunun yeniden başlatılmak istendiğini göstermektedir.

OYUN AÇIKTIR

Tekelci sermaye, demokratik ortamın gelişmesini, halkımızın bilinçlenmesini ve örgütlenmesini, sınıfsal egemenliğine karşı görmektedir. Dünyanın her yerinde olduğu gibi egemenliğini sürdürebilmek, hatta yeni boyutlar kazandırabilmek için aydınlıktan değil, karanlıklardan medet ummaktadır. Ülkemizde de son yıllarda bunun sayısız örnekleri görülmüş, özellikle gençlik üzerinde yoğunlaştırılan terörleri kanlı ve karanlık bir dönem izlemiştir. Bu dönemde, Tekelci sermayenin ne gibi mevziler elde ettiği bütün yurtseverlerin dikkatinden kaçmamıştır.

Bu kirli oyunların sahipleri, tekelci sermaye ve onun siyasal temsilcileri 14 ekim seçimleri ile halkımızdan gereken cevabı almışlar, ancak yedikleri tokadın şaşkınlığından kurtulur kurtulmaz intikam için harekete geçmişlerdir.

İlk amaçları halkımızın en büyük özlemlerinden biri olan genel affı önlemeye en azından engellemeye çalışmak olmuştur. **Parlamento içi çalışmalarına paralel olarak, eski silâhları olan saldırgan grupları harekete geçirmektedirler.**

Halkımızın yanında yerini almış bulunan yurtsever teknik elemanlar olarak kendilerine hatırlatırız ki, halkımızın uyanışını, özlemlerinin gerçekleşmesini hiç bir oyun, hiç bir güç durduramayacaktır. Bu inanç, demokratik, ilerici bütün güçlerin ortak inancıdır ve sabırlarının temel nedenidir.

Artık bulanık suda balık avlama politikasını terkediniz ve ellerinizi gençliğin yakasından çekiniz.

Biz, yurtsever meslek örgütleri olarak son günlerde tekelci sermaye ve yerli işbirlikçilerinin uşaklığını yapan, emperyalizmin Türkiye'deki ajanları tarafından yönetilen kendilerini ülkücü - komando diye tanımlayan bir avuç insanın yurtsever üniversite gençliğine saldırısının, yalnız yurtsever üniversite gençliğine değil, halkımıza yapıldığını çok iyi biliyoruz.

14 ekim seçimlerinden bu yana ülkemizde gelişmekte olan demokratik ortama son vermeyi, bu arada bugünkü hükümeti devirmeyi de amaçlayan «ülkücü - komando» saldırıları karşısındaki hükümetin doğru tavrını ve tüm demokratik güçlerin uyarılarını destekliyor, bu konudaki tavrın sözden çıkıp kesin tedbirlerde yansımasını istiyoruz.

Elektrik Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Gemi Makineleri İşletme Mühendisleri Odası
Gemi Mühendisleri Odası
İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Kimya Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Mimarlar Odası İstanbul Şubesi
Tüm Teknik Elemanlar Derneği
Tüm Teknisyenler Derneği
Tüm Teknikerler Derneği
Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi
Orman Mühendisleri Odası İstanbul Temsilciliği
Maden Mühendisleri Odası İstanbul Temsilciliği
Metalurji Mühendisleri Odası İstanbul Temsilciliği

RÖPORTAJ ★ RÖPORTAJ ★ RÖPORTAJ ★ RÖPORTAJ RÖPORTAJ ★ RÖPORTAJ ★ RÖPORTAJ ★ RÖPORTAJ

«YANKI» dergisi Oda Başkanı İLKAY İZER'le «BARAJLAR» konusunda bir röportaj yaptı. Aşağıda bu röportajın tam metnini yayımlıyoruz.

Y — Keban'da göl alanında meydana gelen yer sarsıntılarının ve toprak altından gelen seslerin sebepleri nelerdir?

— Keban göl sahasında aktif faylar mevcut. Şimdi Keban'da 110 metreye yakın su yükü var. Keban rezervuarı karstik yapıda, bu şekilde depremlerin oluşması bir açıdan mümkün görülebilir. Ayrıca Keban sahasında karstik boşluklar var, bu boşlukların üzerine gelen su yükü bunların tavanlarının göçmesine sebep oluyor. Bu göçmeler patlama ve sarsıntılar şeklinde duyuluyor. Yine karstik yapı dolayısıyle Keban civarında yeraltı suyunun yükseldiği görülüyor.

Y — Barajlarda toplanan suyun depremlere sebep olduğu konusundaki görüşler nelerdir?

— Baraj rezervuarlarında toplanan suyun meydana getirdiği hidrostatik basıncın sığ episantrlı ve az şiddetli depremlere sebep olduğu son on yıl zarfında uluslararası kongrelerde verilen çeşitli raporlarda ileri sürüldü. (ABD, Hindistan ve Yugoslavya). Bu iddialara göre rezervuarın dolması ile yaratılan yük sahadaki fayları aktive ediyor. Eğer rezervuar içinde yakın zamana kadar aktif olan fay mevcutsa rezervuardaki suyun ağırlığı ve yamaçlara gelen yanal basınçtan ötürü fay yüzeyleri arasındaki içsel sürtünme açısının azalması ile sığ ve az şiddetli depremler meydana geliyor.

Bazı jeologlar ise bu görüşe katılmıyorlar. Bunlara göre depremin oluşması için gereken kuvvet çok büyük, buna karşılık suyun toplam ağırlığı o kadar fazla değil.

Y — Biliyorsunuz Bakan Kayra «bu normaldir, her baraj alanında olur» diyor. Bugüne kadar inşa edilmiş olan barajlarda böyle depremler görülmüş müdür? Bütün büyük barajlar depreme sebep olur mu?

— Her baraj alanında böyle olayların olduğu doğru değil. Bu baraj alanının jeolojik formasyonuna, yapısına bağlı bir şey. Sayın Bakan Keban alanı için diyorsa bu doğru olabilir ama yeryüzünde tersine birçok örnek var. Örneğin Vajont (İtalya), Grande dixence (İsviçre) gibi büyük barajlar da herhangi bir sarsıntı görülmemiş. Buna karşılık Kariba (Rodezya) barajında, Hoover (ABD) barajında birçok sarsıntılar kaydedilmiş. Kariba barajında 4,5 (Mercelli skalası) şiddetinde sarsıntılar kaydedilmiş.

Y — Bu yüzden çöken baraj var mı?

— Hayır, bu yüzden şimdiye ka dar çöken bir baraj görülmemiştir. Zaten meydana gelen sarsıntılar sığ episantrlı (yüzeysel) ve az şiddetli depremler halinde oluyor. Bunların barajda bir yıkılmaya sebep olması olanağı yok.

Y — Baraj alanlarındaki sarsıntıları ölçmek için ne gibi çalışmalar yapılıyor?

— Sarsıntıları ölçmek için sismograflar yerleştirilerek bir şebeke tesis ediliyor. Yanılmıyorsam Keban'da, Gökçekaya'da ve yeni inşa edilmekte olan Hasan Uğurlu barajında bu yönde çalışmalar yapılmakta.

Y — Keban'da inşaat başladıktan sonra büyük mağaralar çıktı: Bunlar çimento enjeksiyonu ile dolduruldu. Bu boşluklar dolayısıyle daha önce Türk teknik elemanlarının uyarıları da olmuştu. Yapılan çalışmalar yeterli emniyeti sağlayacak mıdır? Odaların bu konuda uyarısı olmuş mudur?

— Keban'ın jeolojik yapısı, büyük inşaat problemleri çıkardı ve inşaat süresini, maliyetini çok artırdı. Bu konuda etüd çalışmalarına katılmış olan Jeolog Asım Alkumru'nun uyarısı olmuştu. Odaların etüt yapması mümkün değil, ancak bizler Keban'daki yabancı firmaların yetersizliğine, iyi niyetle açıklanmayacak davranış ve uygulamalarına birçok kez değindik, uyarılarda bulunduk. Ayrıca Aşağı Fırat planlaması konusunda da birçok eleştirimiz oldu. Ama maalesef uygulama bizim uyarılarımızın tersine oldu. Karakaya projesi yürürlüğe girdi ve şimdi Harran ovasının sulaması ancak pompayla ve çok pahalı bir şekilde mümkün olacak ya da hiç yapılamayacak.

Yapılan çalışmalar sonucunda, baraj enjeksiyon perdesi altındaki boşlukların 550 kotuna kadar doldurulmuş olacağı ifade ediliyor. Temeldeki tüm mağaraların incelendiği ve sol sahildeki 140 metre derinliğindeki büyük mağaranın kontrol altına alındığı bildiriliyor. Keban'da kalker tabakasının altında şist tabakaları olduğu biliniyor. Şistte ise mağara teşekkülü söz konusu değil. Özetle; edinebildiğimiz bilgilerin ışığında baraj için bir tehlike yok diyebiliriz. Rezervuar alanında bazı boşlukların tavanının çökmesi mümkü, bu boşluklar bir su yolu irtibatlı ise, mansapta çamur birikmesi olarak kendini gösterecektir.

Y — Alibeyköy barajında kapaklar açıldı ve taşkın oldu. Barajlarda kapakların açılmasına kim karar verir. Sorumluluk kimindir? Daha büyük barajlarda aynı tipte ve daha büyük felâketler olabilir mi? Kapaklar açılmazsa baraj yıkılır mı?

— Alibeyköy barajı henüz bitbatardolar üzerinde inşa edilen miş bir baraj değil. İstanbul'un âcil su ihtiyacını gidermek için muvakkat bir savakla savaklama yapılıyor. Gelen feyezanın ve bırakılan suyun mertebesini henüz kesinlikle bilmiyorum. Bu bakımdan bir işletme hatası olup olmadığını söylemek için erken.

Barajlarda kapakların açılması gelişigüzel olmaz. İşletme talimatı vardır. Baraj kapakları belli bir su kotunda tutulur. Su yükselince kapaklar tedrici olarak açılır. Bunun için işletme eğrileri kullanılır. Bu eğrilere ve işletme talimatına göre bırakılan su ilâve bir feyezan yaratmaz. Ama kapakların bu şekilde değil de birdenbire açılması halinde baraj gölünden de deşarj olur ve ilâve feyezan meydana gelir. Burada sorumluluk baraj işletmesine aittir. Büyük barajlarda bu tip olayların meydana gelmesi ihtimali çok daha küçüktür. Hele bu kurak yıllarda hemen hemen imkânsızdır. Ama küçük barajlar bir feyezanla dolabilirler.

Belli bir su kotunda yukarı çıkılması halinde suların baraj gövdesini aşması tehlikesi vardır. Böyle bir olay barajın yıkılmasına sebep olur. Dolayısıyle mesele gelen feyezan kadar barajdaki su seviyesi ile de ilgilidir.

Y — Birkaç yıl önce Çubuk barajında da benzer bir olay olmuştu bu nasıl açıklanabilir?

— Çubuk barajı küçük bir barajdır. Hemen hemen bir feyezan halinde dolmaktadır. Bu olayda Çubuk feyezandan evvel de dolu idi. Sanıyorum bir bayram dolayısıyle dolu savak çalışır göründsün diye, su maksimuma yakın bir seviyede tutulmuş iken feyezan geldi ve kapaklar ani olarak açıldı, gölden de deşarj oldu. Burada bir işletme kusuru olduğu söylenebilir.

Y — Çubuk barajının kullanılmaz hale geldiği öne sürülüyor. Barajların belli ömrü var mı? Alüvyonlarla dolduğu zaman temiz lik çok mu pahalı? Barajın dolmasını önlemek için bir yöntem var da, Türkiye'de uygulanmıyor mu?

— Çubuk barajı kullanılmaz halde değildir. 1936'larda devreye girdi. Zamanla gelen rüsubatla baraj dolar. Bunun için her barajda bir ölü hacim hesaba esas alınır. Ölü hacim bugün Çubuk barajında dolmuş durumda, Bugün için Çubuk'ta 8 - 10 milyon aktif depolama imkânı vardır. Su alma ağzını yükseltebilecek bir tertibatı var. Aktif hacim azalabilir. Ama henüz dolması söz konusu değil. Barajların belli bir ömrü vardır. Bu fizikî ömür ve ekonomik ömür olarak ikiye ayrılır. Fizikî ömür barajın rüsubatla dolarak kullanılmaz hale gelmesi, ekonomik ömür ise baraj planlaması sırasında yatırılan parayı geri ödemesi için gereken süre olarak hesaplanır.

Alüvyonlarla baraj dolduğu za-

(Devamı 13. sayfada)

HALK VE TEKNOKRAT

ENİS ÜSER

Yeni hükümetin ve özellikle onun CHP kanadının bir sorunu var: Teknokratlara sahip olmak. Acaba ülkemizde teknokrat yok mu, varsa bile yeni hükümet bunlara neden sahip değil? Sorun önemli. Önemi de iki yerden geliyor. Birincisi, ekonomimizin ve dolayısıyle toplumsal ilişkilerimizin karmaşıklaştığını ve çok boyutlandığını gösteriyor bu ihtiyaç. İkincisi, iktidara aday sosyal sınıfların iktidar öncesi hazırlıklarının önemi sergileniyor.

Acaba teknokrat ihtiyacı ilk defa olarak mı ortaya çıkıyor ülkemizde? Hiç zannetmiyoruz. Eski hükümetlerin, özel sektörün tekelci kesimlerinin kendi teknokratlarını yetiştirdiği bilinir. O bakımdan yeniden teknokrat yetiştirmek veya varsa onları örgütlendirmek yeni sosyal güçlerin ve dolayısıyle onların siyasal partilerinin gündeminde olan bir konu.

Bu yeni sosyal güçler için sorun ortaya çıktığına göre teknokratı tarif etmek, onun nasıl yetiştirilebileceğini saptamak önem kazanan görevler oluyor. Bunlar yapılmadan onun politikacı ile ilişkisini saptamaya çalışmak ve bunu bir ilk sorun gibi ortaya atmak bilemiyoruz ne derece etkin bir yaklaşım yöntemi. Örneğin Adalet Partisinin böyle bir derdi olmadı.

Teknokrat bir olgu, bir in san tipi olarak kısaca hâkim sınıflar veya politikacılar adına üretim sürecinde karar alabilme ve bunu uygulayabilme yetkisi ile donatılmış bir kişidir. Karar verme alanı ve kararlarından ulaşılması beklenen hedefler o hâkim sınıfın dünya görüşü ve amaçları ile belirlenmiştir. Böyle bir adam kullanma ihtiyacı, veya bu nitelikte fonksiyonların ortaya çıkışındaki neden üretim sürecinin çok karmaşık hale gelmesidir. Artık 19. yüzyılın pazarlamasını, teknoloji seçimini, üretim prosesini kendisi seçen firma sahibi nesli tükenmiştir. Karar alınması gereken süreçlerin kademelenmesi arttıkça hâkim sınıflar bunların bir kısmını başkalarına, ücret mukabilindne çalıştırdıkları teknokratlara bırakmışlardır. Çağımızın kapitalisti veya politikacısı kendisine stratejik karar alanlarını bırakmış, gerisini teknokratlara devretmiştir.

Teknokratla bürokrat arasındaki fark da bu bakımdan şu şekilde ortaya çıkmaktadır: Birincisi üretim süreci ile ilgili kararlar alır, öteki üretim dışı ilişkilerde mevzuatı uygular. Bu önemli nitelik farkını ortaya koyduktan sonra teknokratla politikacı (veya bu sermayedar da olabilir) arasındaki ilişkiyi daha açık olarak görebilmek olanağını bulabiliriz. Politikacı teknokratının kendi sınıfını ne kadar sağlam olarak temsil ettiğine bakarak onun yetki alanını çizer. Politikacı (veya serma yedar) arasındaki sınırı çizen farklılık teknokratın sadece tarifinden değil, onun temsilcisi olduğu sınıfa verdiği güven derecesinden ileri gelmektedir. Bu bakımdan çok güven duyulan teknokratın yetki alanı çok geniş tutulabilir.

Yukarıda söylenenlerden çıkarılacak ana fikir teknok ratın sınıfsal tercihini ortaya koymuş bir kimse oldu- ğudur. Toplumda gelişme oldukça, ekonomik büyüme ve dolayısıyle üretim sürecinde karmaşıklık arttıkça buna paralel olarak eğitim sisteminin daha üst düzeyde elemanlar yetiştireceği açık bir gerçektir. Ayrıca bu yeni kuşakların sınırsız fikir özgürlüğü geleneğine de sahip kılınması halinde teknokrat olmak için asgari ko şullar yaratılmış demektir. Teknokrat nitelikleri kazanmak mesleğini (ihtisas) çok iyi bilmenin yanında disiplinlerarası (genel) geçişleri de sağlayabilmeyi gerektirir. Psikoloji'den felsefeye kadar varan, tarihi ve edebiyatı da içeren bir entellektüel birikim ise daha başarılı tek nokrat olmayı sağlayacak etmenlerdir. Elemanların yetiştirilmesinde teori ile pratik arasındaki diyalektik bütünlüğün kavranması ve izlenmesi teknokrat yetiştirmek için gençlere yapılabilecek en iyi yatırımdır. Örneğin bu konu devlet dairelerinin geniş kaynaklarının seferber edilecek önemli projeleri ele alması ile müm kündür.

Ancak her şeye rağmen hiç unutulmaması gereken nokta, iyi bir teknokrat için gerekli olan en önemli faktör, teknokrat olacak kişinin temsilcisi olduğu sınıfa ve onun dünya görüşüne olan inançtır. Bu inancın sağlanması ise sosyal sınıfları temsil eden partilerin dünya görüşlerini sağlam ve açık bir şekilde ortaya koymalarına bağlıdır. O zaman şunu söyleyebiliriz. Ülkemizin teknokrat yaratmak diye bir sorunu yoktur, ancak toplumcu teknokratların ör gütlendirilmesidir söz konusu olan.

Halk Sektörünün Başarı Koşulları Tartışıldı...

Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığı tarafından düzenlenen «Halk Sektörü Semineri», 26 ve 27 Nisan günlerinde Ankara'da yapıldı. Seminer'de konuşmacılar, halk sektörünün yeni bir kavram olduğunu ve belirli bir siyasal tutumun ekonomik yönü olarak sunulduğunu belirttiler.

Semineri yaptığı bir konuşmayla açan Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanı Mustafa Ok, konuşmasında halk sektörünün kavram ve kapsamını bilim adamları ile uygulayıcıların saptayacağını belirtmiş ve, «Ancak bir hükûmet üyesi olarak belirtmek isterim ki, halk sek törünün başarıya ulaşması, kamu sektör yanında yeni ve güçlü bir sektör olarak yerini alması için ne yapmak lâzımsa yapılacaktır» demiştir.

Böylece, halkımızın siyasal yönetimde olduğu gibi ekonomik yönetimde de etkinliğinin ve ağırlığının artacağını ve demokrasimizin yeni boyutlara kavuşacağını söyleyen Mustafa Ok, halka yönetimde lâyık olduğu yeri verinceye kadar halka açık teşebbüsleri tereddüt ile karşıladıklarını belirtmiştir. Bu nedenle bu teşebbüsler ile halk sektörü arasında bir ilişki ve bir yakınlık olmadığına işaret eden Mustafa Ok, «Halk sektörü, kamu sektörü ile özel sektörün yanı sıra özgür ve demokratik biçimde gelişecek bir üçüncü sektörü tanımla maktadır» demiştir.

Bakan Ok halk sektörünü soyut bir kavram olarak düşünmediklerini belirttiği konuşmasında özellikle kooperatifleşme, köy - kentleşme, toprak ve tarım reformu hareketleriyle bir bütün halinde düşünüldüğünde halk sektörünün gerçek boyutlarına kavuşmuş olacağını ileri sürmüştür.

Seminer'de ilk tebliği sunan O.D.T.Ü. öğretim üyesi Dr. Yakup Kepenek, toplumun, köylü, esnaf ve zanaatkâr, işçi ve memur kesimlerinin üretim sürecine daha etkin olarak katılması ile bir taraftan ekonomik verimlilikte artış sağlarken, diğer yönden de toplumsal yapının daha özgürlükçü bir öze kavuşacağını ileri sürmüştür. Halk sektörü ile toplumumuzun insangücü, sermaye ve doğal kaynaklarının geniş kitlelerin yönetiminde ve onlar yararına daha etkin bir biçimde harekete geçirilmesinin söz konusu olduğunu söyleyen Dr. Kepenek, «Alternatif çözümler optimum kaynak kullanımını sağladıkları ölçüde başarılı olabilirler» demiştir. Dr. Kepenek konuşmasının son bölümünde, halk sektörünün başarı şansının bir taraftan makine, kimya, elektrik makinaları ve elektronik gibi teknoloji üreten sanayiin bir an önce kurulmasına, diğer yönden de küçük ölçekli sanayiin büyük sanayi ve kooperatif örgütler içinde yeni boyutlar kazanmasına bağlı olduğuna işaret etmiştir.

Prof. KAZGAN'IN KONUŞMASI

İ.Ü. İktisat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Gülten Kazgan, Türk ekonomisinde üretimin, özel sektör ve kamu sektörü ya da bunların karması olan bir örgütlenme içinde gerçekleştirildiğini hatırlatmış ve «bu örgütlenme biçimi, kalkınmayı geniş kitlelere kadar indirememiş, bölgesel yığılmalara yol açmış, toplum katları ve bölgelerarası dengesizliği şiddetlendirmiştir» demiştir. Bu nedenle, gelişmeyi yurt sathına yayabilecek, bölgesel istihdam yaratacak, böylece, büyük metropollerdeki yığılmayı önleyecek, halkın girişimciliğini bölgesel üretim ve kaynak olanaklarıyla birlikte değerlendirecek, küçük tasarrufları birleştirip, ekonomik üretim ölçekleri yaratacak yeni bir örgütlenmeye gerek olduğunu bildiren Prof. Kazgan şöyle devam etmiştir:

«Ancak, bu yeni örgütlenmeyi hem tekelleşen sanayi ve ticaret mihraklarıyla rekabet edecek ve egemenliklerini kıracak, hem de Türkiye'nin süratle sanayileşmesini gerçekleştirecek bir örgütlenmeyle tamamlamak gerekir. Biz, bu ikisini ayrı örgütler içinde ve ayrı amaçlı düzenlemelerle gerçekleştirmeyi yerinde bulduk. Halk sektörünün bir bölümü, bölgesel gelişme, istihdam, metropollerdeki aşırı yığılma sorununu çözecek, bir bölümü de, sanayileşme, belirli mihraklarda toplanan ekonomik egemenliği ve bunun sonucu olan siyasal egemenliği çözmek sorununa yönelecektir.»

HALK KESİMİNİN NASIL ÖRGÜTLENECEĞİ BİLİNMİYOR

Siyasal Bilgiler Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Cahit Talas, halk kesiminin gelişebildiği takdirde karma ekonomi içinde önemli bir yer alabileceğini belirtmiş, ancak geniş ölçüde kooperatifçilik hareketine ve bazı kurumsal tasarruflara dayanacak olan bu kesimin gelişeceği hakkında çok büyük umutlara kapılmamak gerektiğini söylemiştir. «Özel kesim, gerek kooperatifçilik hareketine, gerekse öteki halk kuruluşlarının tasarruflarını yatırımlara yönetmelerine taraftar görülmüyor» diyen Prof. Talas, halk kesiminin nasıl örgütleneceği ve nasıl gelişeceği konularının bilinmediğine dikkat çekmiştir. Halk kesimi çalışmaları yapılırken ilk görevin devlet kesimini güçlü bir şekilde ayakta tutmak olduğunu hatırlatan Prof. Talas, «bize öyle geliyor ki, bugünkü karma ekonomi içinde bir halk kesimi birbirini tamam lamalı, zayıflatma oyunu içine girmelidir» demiştir.

Ege Üniversitesinden Prof. Dr. Muhittin Alam ise, halk sektörünün yeni bir kavram olduğunu belirtmiş ve bugünkü ekonomik düzenin çabuk kalkınma ile birlikte sosyal adaleti yaygınlaştırmaya elverişli olmadığını söylemiştir. Halk sektörünün bu amaçla alınacak köklü bir tedbir olabileceğini ileri süren Prof. Alam, «halk sektörü akımı kendine özgü bir ekonomik düzen değişikliği hareketidir, bir reformdur» demiştir.

Doç. Dr. Beşir Hamitoğulları, halk sektörünün diğer sektörlerden farklılığını incelediği konuşmasında, Tür kiye'nin ulusal yapıları ile benimsediği karma ekonomi anlayışının, bu yeni yapı ile uyuştuğunu ileri sürmüştür. Halk sektörü modeli çerçevesinde yeni bir işletme tipi doğacağını söyleyen Doç. Hamitoğulları, «Halk sektörünün içerebileceği ku rumlar, şirketler, sendikalar ve kooperatifler, bu andığımız işletme tipini yaratan yeni örgütler olacaklardır» demiştir.

Halk sektöründe kaynak yaratılması sorununu inceleyen Sanayi ve Kalkınma Bankası Araştırma Müdürü Çavuşoğlu da, «Bu başarıldığı takdirde, şimdiye kadar ülke ekonomisi açısından verimsiz ya da spekülatif olarak nitelendirebileceğimiz sahalara kanalize olan veya başkalarını elinde çarçur edilen bu tasarruflardan ülke çapında yararlanmak olanağı artacaktır» demiştir.

Seminer'de son tebliği sunan A. Ü. Ziraat Fakültesi öğretim üyesi Prof. Dr. İbrahim Aksöz, halk sektörü olanakları ile Doğu Anadolu' da yapılacak yatırımlarda devletin öncülük etmesi, teşvik ve kredi kolaylıklarından başka, organizasyon, planlama ve yönetimde bir müddet görev alması gerektiğinde de sermaye ile katılması, sonra da bu kuruluşları halk sektörüne devretmesini önermiştir.

BİR SOSYAL GÜVENLİK SORUNUMUZ

HİZMET BİRLEŞTİRİLMESİ VE BORÇLANMA

Nejat Cihanoğlu

(Karayolları 1. Bölge Trafik Şefi)

Her vatandaş için SOSYAL GÜVENLİK anayasal bir hakdır. Bu hakdan yoksun olma, hakkın kısıtlanması, haksız ve hatalı hükümlerin uygulanması, ayrıcalıklar, çalışanı huzursuz kılar, verimini düşürür.

Başlıca, İnşaat ve Tarım alanında olmak üzere halen büyük bir çalışanlar kitlesinin, sosyal güvenlikden tamamen yoksun bulundukları hesaba katılarak, İnşaat mühendisleri ve daha genelleştirilmişi, teknik elemanlar olarak, sızlanmaya hiç de hakkımızın bulunmadığı ileri sürülebilir.

Gerçekten de, SOSYAL SİGORTALAR KURUMU, EMEKLİ SANDIĞI ve son olarak kurulan BAĞ-KUR, Teknik elemanların tümünü kapsamına almış bulunmaktadır.

Ancak: Sosyal güvenliğimiz esas olarağ sağlanmış bulunmakla beraber, ayrıntılara inildiğinde, son çıkarılan bazı yasa maddelerinde, Teknik elemanlar aleyhine bir çok hükmün bulunduğu ve bazı kazanılmış haklarımızın geri alındığı veya kısıtlandığı anlaşılmaktadır.

Konu: Yalnız Teknik elemanlara özel bir konu değilse de, büyük ölçüde topluluğumuzu ilgilendiren bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Zira: son 25-30 yıllık kesikli yatırım ve kalkınma döneminde, hükûmetlerce, ileri görüşlü bir teknik personel politikası güdülmediğinden, kamu sektöründen özel sektöre ve tekrar özel sektörden kamu sektörüne, meslek dışı alanlara, kitle halinde, sık aralıklı teknik eleman hareketleri olduğu gibi, kamu sektöründe de memur statüsünden yevmiyeli statüye büyük ölçüde geçişler olmuş, sonuçda, meslekdaşlarımızın çoğunluğu, farklı sosyal güvenlik statülerine tabi kadrolarda çalışma durumunda kalmışlardır.

Hiç bir meslek topluluğunda bu derece karışık ve değişken bir durum söz konusu olmamıştır.

Sürekli olarak Emekli Sandığına tabi kadrolarda çalışanların Sosyal güvenlik haklarında gelişmeler olmuş, ancak statü korunduğundan, emeklilik hakkını kazanma bakımından karışıklık ve kayıplar olmamıştır.

Bilindiği gibi, Sosyal Sigortalar Kurumu, İhtiyarlık Sigortasını 1/4/1954 tarihinden itibaren yürürlüğe koymuş'ur. Bu tarihten önce özel sektörde veya kamu kesiminde yevmiyeli veya ücretli olarak çalışılan süre, emeklilik hakkını kazanma süresinin tesbiti ve emeklilik aylığının hesabı bakımından kayıplar hanesinde kalmıştır. Ancak 506 sayılı kanuna eklenen bir yasa maddesi ile, HİZMET BORÇLANMASI esası getirilmiş ve bu suretle bir Sosyal güvenlik hakkı gecikmesinin telâfisine çalışılmıştır.

Sosyal Sigortalar Kurumu 4 yıl geriye doğru, 1/4/1950 tarihine kadar borçlanmaları kabul etmiştir. Bir kısım çalışanlar, mahkeme hükmü ile 1950 den en çok 10 yıl geriye doğru, borçlanmalarını çalıştıkları tarihdeki ücretleri üzerinden kabul ettirmeye muvaffak olmuşlardır.

Sosyal Sigortalar Kurumu bu şekilde çok ağır bir mali yük altında kalmış ve sonuçda Anayasa Mahkemesi tarafından tahakkuk etmemiş veya hükmen bağlanmamış borçlanma işlemleri iptal edilmiştir. Borçlanma esasdan iptal edilmiş olmayıp, Emekli Sandığındaki borçlanmalarda, son aylığın esas kabul edilmesinin, buna mukabil, Sosyal Sigortalar Kurumu borçlanmalarında çalışılan eski tarihdeki ücretin nazarı itibara alınmasının, Anayasanın eşitlik ilkesini bozduğu gerekçesi ile borçlanma işlemleri durdurulmuş bulunmaktadır.

657 sayılı Personel Kanunu yürürlüğe sokulurken, 10195 sayılı yevmiyeli teknik personel statüsüne de son verilmiş ve bu suretle emeklilik hakları bakımından da, kamu kesiminde çalışan Teknik elemanların tümü, Emekli Sandığı statüsüne tabi hale sokulmuşlardır.

Bu gelişmeler karşısında, çeşitli hizmetleri bilhassa 1950 yılına ve daha eskilere dayanan teknik elemanların, emeklilik haklarını kazanma süresi ve emeklilik aylığı bakımlarından da bir çok kayıpları olmaktadır.

A) S.S.K. ve EMEKLİ SANDIĞI STATÜLERİNDEKİ BÜYÜK FARKLILIKDAN İLERİ GELEN KAYIPLAR

Sosyal Sigortalar Kurumu, 25 yıllık bir süre içinde kesikli olarak çalışmış bulunanlara 5000.— den daha fazla prim ödemiş bulunması kaydıyla ve çok elverişli şartlarla emeklilik hakkı tanımaktadır. 5000 prim günü, sürekli olarak alındığı takdirde 14 *yıldan daha az bir süreye* tekabül etmektedir.

Demek oluyorki; 1950 yılından beri, çalışmakta olan bir meslekdaşımız, arada 10 yıl süreyle hiç çalışmamış olsa veya kendi hesabına meslek dışı bir caba sürdürmüş bulunsa dahi, işçi statüsünde çalışmaya devam halinde, muhtemelen en yüksek emekli maaşı üzerinden (halen net 3450.— T.L. aylık ücret ödenmektedir) ve 1/4/1975 tarihinden itibaren emeklilik hakkına sahip olacak ayrıca bir hayli yüklü kıdem tazminatına, yani bir nevi emeklilik ikramiyesine hak kazanacak idi.

Ayni meslekdaşımız emekli sandığı statüsüne tabi tutulmakla bu haklarını kaybetmiş bulunmaktadır. Bugünkü duruma göre emekli olabilmesi için en az 1990 yılına kadar yani 16 yıl daha çalışması gerekmektedir.

Görülüyor ki, kazanılmış bir hakkımız yasa değişiklikleri ile elimizden alınmış olmaktadır. Bu suretle, Hukukun, kazanılmış hakların korunması ilkesi de çiğnenmiştir.

B) PRİM GÜN SAYISININ HESABI BAKIMINDAN UĞRANILAN KAYIPLAR

Emekli Sandığı statüsüne göre, hizmet birleştirilmesinde, Sosyal Sigortalar Kurumuna tabi olarak prim ödenen günler toplamı 360 a bölünerek yıl sayısı ve kesirleri hesaplanmaktadır.

1950 den önceki yıllarda ve 1950 - 1957 yılları arasında devlet sektöründe yevmiyeli olarak çalışanlar genellikle hafta tatilleri ve resmi tatil günleri ile izinli veya hasta oldukları günlerde ücret almadıkları gibi sigorta primi de ödememişlerdir.

O dönemlerde, diğer mesleklere kıyasla yüksek olan ve birçok çevrenin HASED'ıni uyandırmış bulunan yevmiyelerin takdirinde, bilfiil çalışılan günler hesaba katılmış, buna mukabil ödenen primlerde yüksek ve o tarihler için maksimum seviyede olmuştur. Ayni şekilde özel sektörde çalışmış ve rölatif olarak yüksek ücretler almış meslekdaşlarımız da işlerinin gereği sürekli çalışmış ve prim ödemiş değillerdir. Ara sıra işsiz kalmışlar veya dinlenmek lüzumunu hissetmişlredir.

Şimdi, Devlet kesiminde memur statüsüne tabi tutulan bu kabil meslekdaşlarımız, emeklilik haklarını kazanmada, süre bakımından da kayıplara uğramaktadırlar. Örneğin, yılda 360 yerine 250 gün fiilen çalışmış ve prim ödemiş bulunanlar yalnız 1950-1957 arası için emeklilik hakkı bakımından 2 yıl kadar bir süreyi kaybetmiş olmaktadırlar.

Sosyal Sigortalar Kurumu emeklilik statüsünde, bir işçinin yılın 360 günü çalışıp bu kadarda prim ödemesinin mümkün olamayacağı düşünülmüş ve işçi lehine toleranslı bir düşünce ile 25 yılda asgari 5000 gün prim ödeme şartı konulmuş bulunmaktadır. Yani bir işçi 25 yıllık hizmet döneminde yıllık ortalama 200 gün prim ödemiş olması kaydıyla emeklilik hakkını kazanabilmektedir.

Evvelce işçi statüsünde çalışmış bulunan meslekdaşlarımızın yüksek yevmiye ve ücretlerine karşı ödedikleri primler de yüksek olmuştur.

Ödenen bu yüksek primler fiilen çalışılmamış günleri elbetteki kapsamaktadır. Hizmet birleştirilmesinde, bu hususun gözönünde tutulmaması hukukun, eşitlik ve kazanılmış hakların korunması ilkelerine aykırı düşmektedir.

Bu suretle, çoğunluğu işçi statüsünde uzun süreler çalışmış ve zorla memur statüsüne itilmiş Teknik elemanların emeklilikle ilgili olarak kazanılmış sosyal hakları ellerinden alınmış bulunmaktadır.

28/1/1970 gün 1214 sayılı kanunun 4 üncü maddesine aşağıda belirtilen ekin yapılması halinde bu haksızlığın düzeltilmesi mümkün olacaktır.

(...... ay üzerinden hesaplanan hizmet sürelerinin güne tahvilinde her ay 30 gün, gün üzerinden hesaplanan hizmet sürelerinin aya tahvilinde de, her 30 gün bir ay addolunur. *Ancak Sosyal Sigortalar Kurumuna tabi iş yerlerinde çalışanların beher takvim yılı içinde ödedikleri prim gün sayısı 360 dan az, 250 den fazla olduğu takdirde, noksan günler hesaba katılmayarak, bu takvim yılına ait emekliliğe esas hizmet süresi 12 tam ay olarak değerlendirilir. Prim gün sayısı 250 den daha az olduğu takdirde noksan günler 12 tam aydan düşülür.*

C) BORÇLANMA ESASLARINDAKİ FARKLILIKDAN DOĞAN KAYIPLAR

1950 yılından önce veya sonra olsun, borçlanma işlemleri, Anayasa Mahkemesi kararı ile şimdilik durdurulmuş bulunmaktadır. İlgililerce, yeni bir yasa çıkarılacağı ve bu yasaya göre borçlanma esaslarının yeniden düzenleneceği bildirilmektedir. Çıkrılacak kanun çok geniş bir çalışanlar kitlesini ilgilendirmekle beraber, yazımız başlangıcında da belirtildiği üzere, çeşitli statülere tabi olma zorunda kalmış teknik elemanları büyük ölçüde ilgilendirmektedir.

Halen yürürlükde bulunan 1214 sayılı kanunun ek 2 nci maddesinde Sigorta kanunlarına tabi işlerden, T.C. Emekli Sandığına tabi görevlere geçenlerin sigortaya ve emekliliğe tabi olmayan, ücretli, geçici kadrolu veya gündelikli hizmetlerinin, T.C. Emekli Sandığı Kanununda yazılı esaslara göre borçlandırılacağı belirtilmiştir.

Elbetteki, çalışılan tarihde alınan ücret üzerinden bir borçlanma işlemi, Sosyal Sigortalar Kurumu aleyhine ve kurumu mali çöküntüye götürecek haksız bir uygulamadır. Ancak çalışanın son kazancını esas tutan, Emekli Sandığı Statüsüne göre yapılan bir borçlanma da, çalışan aleyhine, haksız ve insafdan yoksun bir uygulama olmaktadır.

Borçlanma işleminde gerekçe: Devletin, çalışanlara, sosyal güvenlik hakkı sağlamasındaki gecikmenin telâfisi olmaktadır. Bu bakıma, her iki tarafı da mağdur etmeyecek, adil ve insaflı bir broçlanma kanununun yürürlüğe konması gerekmektedir.

1950 yılından sonra, Askerlik görevini yapmış olanlar için çıkarılmış, borçlanma yasası, her iki taraf için de adil ve insaflı ölçülerle düzenlenmiş bir iyi örnek olarak gösterilebilir.

Basında, hizmet borçlanması ile ilgili olarak yeni bir kanun hazırlığı yapıldığına dair haberler yer almaktadır. Konu ile TÜRK-İŞ de ilgilenmektedir. Çıkarılacak kanunda, hangi statüye göre çalışılmış olursa olsun, çalışılan tarihteki ücrete, pozisyon ve rayiç bakımından bugün için eşdeğer olan bir ücrete göre borçlanma esasının getirilmesi gerekir. Ayrıca topluluğumuzu bilhassa ilgilendiren, halen memur statüsünde bulunup da, borçlanma yapılacak tarihde özel sektörde veya kamu kesiminde işçi niteliğine sahip olarak çalışanların varlığı da hesaba katılmalı ve bu hususda kanunda boşluk bırakılmamalıdır.

D) ÖZEL SEKTÖRDE ÇALIŞILMIŞ SÜRELER İÇİN KAYIPLAR

1425 sayılı kanunun ek 3 üncü maddesinde;

... Sigorta primi ödemek suretiyle geçen sürelerin, personel kanunları hükümlerine göre, memuriyette geçmiş sayılmak suretiyle, kazanılmış hak, kademe ve derecelerin tesbitinde değerlendirilen kısımları bu madde uyarınca *emeklilik keseneğine esas aylığın tesbitinde ayrıca nazarı itibara alınmaz* denilmektedir.

1214 sayılı kanunun 15 inci maddesinde ise;

... Birleştirilen hizmet süreleri toplamı esas alınarak 5434 sayılı kanun hükümleri dairesinde hak kazandıkları takdirde emeklilik ikramiyesi ödenir. *Özel sektörde çalışmış olanlara bu hüküm uygulanmaz* kaydı bulunmaktadır.

Hem özel sektörde ve hem de kamu kesiminde çalışmış olup da bu hizmetleri birleştirilmiş ve emeklilik uygulaması yapılmış bir örnek tatbikat belki de henüz hiç yoktur. Büyük ölçüde uygulamaya 1975 yılı içinde geçilecek ve kanunun bu günden değiştirilmesi yoluna gidilmediği takdirde bir çok meslekdaşımız mağdur olduklarını o zaman fark edebileceklerdir. Ancak maddelerden anlaşılabildiği kadarı ile, sosyal sigortalar kurumuna ,özel esktörde çalışarak prim ödemiş bulunanlar, emeklilik hakkını kazansalar bile, emeklilik aylığı bakımından kayba uğrayacaklar, ikrmiyeden ise ya tamamen veya kısmen mahrum kalacaklardır.

Sosyal Sigortalar Kurumuna prim ödedikten sonra, özel sektör veya kamu kesiminde çalışma halleri için ayrıcalık düşünülmesini ne akıl ve mantık ve ne de insaf ve adalet prensipleryle bağdaştırmak mümkün değildir. Bu kanun maddeleriyel de kazanılmış haklarımız kaldırılmış olmaktadır. Zira Sosyal Sigorta statüsünde çalışanlar için KIDEM TAZMİNATI hakkı vardır. Teknik elemanlar, zorla personel kanunu kapsamına itilmekle bu haklarını kaybetmektedirler.

Emeklilik aylığı bakımından, Sosyal Sigortalar Kurumu, özel sektörde veya kamu kesiminde çalışma halleri için hiç bir fark gözetmemektedir. Emekli Sandığının Teknik elemanları, Sosyal Sigortalar Kurumundan devir alırken özel sektör için fark gözetmesi tamamiyle yersiz ve haksız bir uygulama olmaktadır.

Topluluğumuzu, özellikle ilgilendiren bu yasa hükümlerinin henüz tam bir uygulamaya geçilmeden, değiştirilmesi ve açıklığa kavuşturulması zorunlu bulunmaktadır.

Genellikle, Kamu kesiminde çalışmakta olan ve hizmet süreleri 1Q yılı aşkın meselkdaşlarımızın, büyük çoğunluğunun, geçirilen sıkıntılı dönemler, genel huzursuzluk ve moral bozuklukları nedenleriyle işlerinden bıkkın ve emeklilik özlemi içinde bulundukları, karşılıklı görüşme ve dertleşmelerde açıkça görülmektedir.

Enerji ve yeteneklerini tam manasıyla tüketmeden bir an önce emekli olup, az çok bir ekonomik güvenliğe ve özgürlüğe kavuşarak, meslekleri ile ilgili veya ilgisiz başka iş alanlarında çabalarını sürdürme emelinde olan meslekdaşlarımızı, yukarıda belirtilen konular çok yakından ilgilendirmektedir.

Pek çok yurt sorunu çözüm beklerken bu konuların öncelikle ve ivedilikle ele alınmasını bekleyemeyiz.

Ancak; şimdiye kadar rastlanılmamış yüksek bir oranda meslekdaşımızın Parlamentoda ve Hükûmette yer almış bulunduğu bir dönemde asla ayrıcalık ve kayırma olarak nitelendirilemeyecek, sadece kazanılmış haklarımızın çiğnenmesini önleyecek bir ilgiyi göstermelerini, kendilerinden beklemek de hakkımızdır.

Bu surtle, geçmiş dönemlerde, bilhassa son dönemde, parlamenter meslekdaşlarımızın, Teknik elemanlar topluluğuna hayır yerine gadir getirmiş olmaları kısmen telâfi edilecektir.

Şüphesiz ki: Parlamenter meslekdaşlarımızdan, esas beklenen, Teknik elemanların ayrı bir statüye tabi tutulmaları için gerekli gayret ve desteği göstermeleridir.

Ancak; Emeklilik çağına girmiş veya yaklaşmış bulunanlar için ayrı bir statünün uygulanmasına, muhtemelen zaman yeterli olmayacaktır.

Bu kabil meslekdaşlarımız için, kazaka bir istek ileri sürülemez.

Özet olarak

Parlâmenter meslekdaşlarımızdan, bazı baskı güçlü meslek guruplarının geçmiş dönemlerde yaptıkları gibi, meslek toplulukları için ayrıcalık ve kayırma niteliğinde çıkarlar sağlamalarını beklemiyoruz.

Ancak, teknik elemanların, yurt kalkınmasının ayrılmaz ve vazgeçilmez unsurları olduğunun, teknokrat olmayan yöneticiler tarafından da kabul edildiği bir dönemde, meslek ve meslekdaş haklarına da eğilmelerini ve herşeyden önce ayrı bir TEKNİK PERSONEL STATÜSÜNÜN en kısa zamanda yürürlüğe konulması için her türlü gayret ve desteği göstermeelrini kendilerinden beklemek de hakkımızdır.

Yazıda incelenen, emeklilik haklarıyle ilgili özel konu, kazanılmış haklarımızın ya tam bir inceleme konusu yapılmadan bilinçsiz olarak veya bilinçli bir şekilde kasıtla nasıl kısıtlanmış veya çiğnenmiş olduğunu belirtmesi bakımından ilginçdir.

Parlâmenter meslekdaşlarımızın topluluğumuza büyük ölçüde özel bu konulara da eğilmelerini ve kazanılmış haklarımzın çiğnenmesine karşı çıkmalarını bekliyoruz...

Teoman Öztürk'ün 19. Genel Kurul Konuşması

(Baştarafı 15. sayfada)

ve aynı zamanda, ayrı yerlerde yapılan araştırmalar, plânlamalar kaynak israfından başka birşey değildir.

Bir yandan kaynak israfı; öte yandan yatırımların programlanması ve uygulanmasından söz sahibi olması gereken teknik elemanların politik baskılarla karşı karşıya getirilmesi, sorunlarımızı büyülten bir etken olmaktadır. Bu kargaşalığın ve bozuklukların ortadan kalkması için, kamu kesimindeki teknik hizmetleri tek elden yürütmeyi sağlayacak, özerk bir kuruluşa ihtiyaç vardır.

Ülke çıkarları doğrultusunda, araştırma — plânlama — uygulama bütünlüğünü sağlayacak, her türlü politik baskılardan korunacak! Anayasa teminatı altında, özerk bir örgüt kurulmalıdır.

7 — 6235 (7303) sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanunu, 19 senedir gelişen koşullar karşısında, ihtiyaçları karşılayamaz hale gelmiştir. Teknik meslek odalarının daha ileri bir düzeyde görev ve yetkilerle donatılması beklenirken, geçen dönemde 6235 sayılı Kanunun pek çok gerisinde kalan bir değişiklik teklifi, 4 dakikada üzerinde görüşülmeksizin, Millet Meclisinden geçirilmiştir. Teknik eleman odalarının görüşlerine uygun olarak gelişen bu teklif sonuca bağlanır bağlanmaz, *Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği ve Odalarınca çağdaş ihtiyaçlara uygun olarak hazırlanan yeni TMMOB Kanun taslığının yasalaştırılması için çalışmalar sürdürülecektir.*

8 — Geçmiş dönemlerde, yaratılan suni ayrıcalıklarla, tüm çalışanlar haklarını çalıştırandan değil de, birbirlerinden alacaklarmış gibi bir durumun içine itilmişlerdir. Öte yandan, özellikle son üç yılda, artan hayat pahalılığı yüzünden çalışanların ücretlerinde düşme olmuştur.

Başlıca hedeflerinden biri olan sendikal haklarını alma yolunda kararlılık gösteren teknik elemanlar; kısa vadede ve âcilen de;

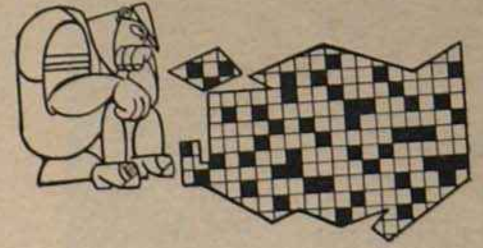
a) *Günümüze kadar kabul edilmeyen, teknik elemanların teknisyeninden, mühendisine kadar bir bütün olduğunun kabul edilmesi ve uygulamada yaratılan ayrıcalıkların kaldırılması; eşit hizmete eşit ücret ödenmesi,*

b) *Artan hayat pahalılığı karşısında yaşamlarını devam ettirmek için, ücretlerinin aynı oranda arttırılması,*

Konularındaki çalışmalarını yoğunlaştıracaklardır.

Türkiye teknik elemanları, her sorunumuzun çözümünde, halkımızın ve onun ayrılmaz bir parçası olan çalışanların temel ihtiyacının özgürlük ve gerçek demokrasi olduğuna inanmakta; demokrasinin bütün toplumsal hayatımıza yaygınlaştırılması ve güçlendirilmesi yolundaki mücadeleyi her düzeyde ve etkin bir biçimde sürdürmeyi istemektedirler.

Kendi gücümüze dayanan bir kalkınma ve sanayileşmeden yana olarak; her dönemde, halkımızın yanında ve çalışanların içindeki yerimizi almak; ulusal hedefleri ve kazanılmış hakları savunmak ve bugüne kadar sürdürülen yurtsever mücadeleyi daha etkili bir biçimde devam ettirmek için güçlenmek amacımızdır. «Halkımızın tam bağımsızlık ve gerçek demokrasi yolundaki mücadelesi, giderek, mutlaka, güç kazanacak ve ilerleyecektir. Zaman zaman yavaşlatılmaya ve belki de, yakın geçmişte olduğu gibi durdurulmaya çalışılacak; fakat, geri götürülemeyecek, engellenemeyecektir.»

Geçtiğimiz günlerde, hükümetin ilerici bütün girişimlerine karşı eylemlerini yakından izlediğimiz güçlere karşı, bir demokratik meslek kuruluşu olarak kendi payımıza düşen mücadeleyi yılmadan sürdüreceğiz.

Yüreğimizdeki insan sevgisini ve yurtseverliği; baskı, zulüm ve engelleme yöntemlerinin söküp atamayacağının bilinci içinde; bilimi ve tekniği emperyalizmin ve sömürgenlerin değil, halkımızın hizmetine sunmak için her çabayı güçlendirerek sürdürme yolunda inançlı ve kararlıyız.

Saygılarımla.

Yankı Dergisi İlkay İZER'le Röportaj Yaptı

(Baştarafı 10. sayfada)

man temizlik bugünkü teknik imkânlarla çok pahalı ya da imkânsız.

Barajın dolmasını önleyecek bir yöntem yok. Yalnız gelecek rüsubatın iyi tahmin edilmesi lâzım. Bizde bu tip hesaplar için gerekli doneler yeni yeni birikmeye başlamıştır. Eskiden sade tahmine dayanıyordu. Çubuk'ta baraj gölünde eko-sounding yöntemlerle deneyler yapılmış ve diğer barajlarda planlama sırasında Çubuk ile benzeşim yapılarak tahminlerde bulunulmuştur.

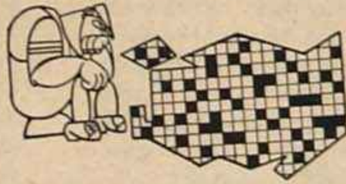
Şimdi rasatlar gelişti. Daha iyi tahminler yapılıyor. Bu rasatların esası nehrin seçilen kesitinden nümune almak ve kesitteki rüsubat konsantrasyonunu diğer akım karakteristikleri arasında bağıntılar kurmaktır. Mesele ekonomik ömrü içerisinde beklenenden daha kısa sürede baraj ölü hacminin rüsubatla dolarak istifade edilir durumdan çıkmasını önlemektir.

Y — Türkiye'deki barajlar bir yağmurda dolacak kadar dolu mu? Son yağmurların barajlarda-ki su miktarları üzerinde ne etkisi oldu?

— Keşke öyle olsa. Son üç dört yıl kurak yıllar olarak geçti. Barajlardaki sular genellikle normalin altında. Son yağmurlar İç Anadolu, Marmara ve Ege'de bir artış sağladı. Ama ekim 1973 - nisan 1974 sonu arasındaki yağışların kümülatif değerleri bu tarihlerdeki yağışların normallerin altında olduğunu gösteriyor. Örneğin bu tarihler arasında Doğu Anadolu normalin 0,95'ine, Güney Doğu Anadolu 0,90'ına, Akdeniz Bölgesi 0,71'ine, İç Anadolu 0,70'ine, Ege Bölgesi 0,77'sine, Karadeniz 0,96'sına Marmara Bölgesi ise 0,88'ine ancak ulaşabilmiş durumda idi.

Bu son yağmurlar mevsim normallerine yakın ama genellikle bu yıl da Türkiye için yağışlı bir yıl olarak geçmiyor.

MEHMED KEMAL

(Baştarafı 9. sayfada)

den biri de ozan olmasıdır. Eğer güçlü şiirler yazan bir ozan olmasaydı, belki o çevirilerin de pek üzerinde durulmazdı.

Kökeni asker bir ozan olduğu halde Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı 12 Martın muhtıracıları tutuklamışlardır. Gösterdikleri neden ruhsatsız silâh taşımaktı. Aslını araştırırsanız, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın yazdıkları karşısındakileri rahatsız ediyor du. Yoksa bilmezler mi ki, eski bir askerin daima beylik silâhı vardır ve taşımasında sakınca yoktur. Öyle demediler, bile bile ruhsatsız silâh taşımaktan tutukladılar.

Ülkemiz bütün kurumları ile tutucular elindedir. Yasal olarak tutucular kendilerini güvence altına alırlar. Bunun 141 ve 142'yi ceza yasalarından çıkarsanız bile, daha cezalandırmak için yasaların içinde ne maddeler bulurlar. Örneğin, eskiden 141-142'den cezalandırmaya kıyamadıklarını 312'den verirlerdi. 312 de yarım yamalak 142 demektir.

Toplumlar gelişiyorlar, bir dönem geliyor ki, yaptıkları cezalandırma maddeleri de eskiyor. Bugün 141 - 142'den egemen çevreler de yakınıyor. Ama hangi maddelerle cezalandıralım diye arpacı kumrusu gibi düşünüyorlar. Bir toplumda insanları ille de cezalandırmak mı lazımdır, insanları sevindirmek hiç yok mudur?

15 GÜNDE BİR ÇIKAR

SAHİBİ: İnşaat Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Adına: *ERTUĞRUL TIĞLAY*

YAZI İŞLERİ MD. METE AKALIN

Teknik Sekreter: ERHAN GÖMÜÇ

ADRES: Halaskârgazi Cad. No: 35, Kat: 1 Harbiye/İSTANBUL Tel: 48 36 42 / 47 96 57

Dizgi, Baskı: DİZERKONCA MATBAASI Tel: 27 79 86

FİYATI: 1 TL. (Bütün üyelere parasız gönderilir)

Basılış tarihi: 31.5.1974

İNANANLARIN ÖZGÜRLÜĞÜ İÇİN

(Başyazıdan devam)

hip hukuk-u düvel profesörlerinin; özgürlük, haysiyet gibi kavramları pazar malı haline getiren hür teşebbüs erbabının; düşünen insanların özgürlüğüne karşı bu denli dirençle karşı koyabilmeleri aydınlıktan ve çağdaşlıktan yana olanlara her halde azımsanmayacak bir ders vermelidir.

Ülkemizde iktidarı yıllardır ellerinde tutan güçler, kendi yapılarına uygun bir ahlâk yaratmışlardır. Bu ahlâk, insanlık dışı, yargılardan temellenmekte, özünü halk düşmanlığına ve vahşi bir bencilliğe dayamaktadır. Yüzyıllardır süren beyzadeliğin ve halk sırtında saltanat sürme hastalığının yansımasıdır bu... Çağlar boyu değişik elbiselerle karşımıza çıkan bu ahlâkı bir tek kelimeyle özetlemek mümkün: «İNANÇSIZLIK»...

İnanç; düşüncenin eylem planında yansıması, giderek toplumsal bir coşkunluk kazanmasıdır. Yani aynı düşüncede olanların ortak davranışıdır inançı belirleyen özellik. İslamiyetten sosyalizme kadar tüm düşünce sistemlerini inanç haline getiren temel, toplumsal niteliği ağır basan özelliklerinde aranmalıdır. Öyle ise düşünce ve inanç özgürlüğü, bunları yaymak için gerekli özgürlüklerden ayrılamaz, soyutlanamaz. İşte ülkemizde son yıllarda kaynatılan cadı kazanları, bu tanımın dışında, toplumsallıktan soyutlanmış bir düşünce ve inanç kavramının oluşturulma çabalarından başka bir şey değildir. Evet... Egemen güçler inançlı insanlardan korkmaktadırlar. Bu korku iliklerine öylesine işlemiştir ki, Hıristiyanları arenalarda arslanlara atan Romalı despotlara ta şıkartacak bir barbarlıkla işkencec tezgâhları kurmaktan çekinmemişlerdir. Burjuva hukukunun başını gözünü yara yara kişiliksiz mırıltılar çıkaran eskimiş hukuk profesörü korkmaktadır. Sahtekârlığına fetva arayan, hile-i seriyelerle sözünde durmayışına kılıf geçirmeye çalışan bezirgân kalıntıları korkmaktadır. Sermayenin özgürlüğü uğruna insanlığın özgürlüğünü ayaklar altına alan ve bu yaptığına «HÜR TEŞEBBÜS» şarlatanlığı ile gerdan kırıp kılıf geçirmeye çalışan yabancı sermaye komisyoncuları korkmaktadır. Alınlarında bu korkunun damgası, sağa sola yalpalayarak, düşecekleri çukurda tarihe teşhir edilmeyi bekleyen bu insanları, inançlarıyle yücelmiş insanlarımızın affetmesini diliyoruz. Çünkü inançsızlık suç değil, tedavisi imkânsız bir hastalıktır.

TMMOB Başkanı Teoman Öztürk'ün 19. Genel Kurul Konuşması

Ankara, 17/Mayıs/1974

SAYIN KONUKLAR, BASIN ve T.R.T. TEMSİLCİLERİ, 19. GENEL KURUL DELEGELERİ;

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliğinin XVIII. Çalışma Dönemi, **bugün**, sona ermektedir.

1973 ve 1974 yılları, ülkemizde, toplumsal gelişme ve değişmelerin hız kazandığı yıllardır. Yoksulluk ve gerilikten kurtulma özleminde olan halkımızın, 1973 sonlarında, özgürlük ve demokrasiye oy vermesi, yurt sorunlarının çözümünde, kesin değil fakat umut uyandıran ilerici bir adım olmuştur.

Gerilikten kurtulmak isteyen yurtsever **güçlerle, kârları uğruna geri kalma**mızı isteyen güçlerin mücadeleleri; son olaylarda bir kez daha gördüğümüz gibi, açıkça ortaya çıkmıştır. Bugüne neden ve nasıl gelindiğinin doğru bir değerlendirmesinin yapılması; 1973 sonlarında başlayan ve sürecek olan, halktan yana, bir mücadelenin gelişmesinde ve sürekliğinde yol gösterici olacaktır.

Osmanlı Devletinin son dönemlerinde, sınai ürünlerini satıp, ucuz hammadde temin edecek pazarlar arayan Batılıların ülkemize de göz dikmeleri ile başlayan sömürü; o günden bugüne, bazan yavaşlayarak, bazan hızlanarak süregelmiştir. Azgınlaşan tekelci çıkarların istilâsına uğrayan ülkemizde, 50 yıl önce, bir bağımsızlık ve özgürlük mücadelesi verilmiştir. Bu mücadelelere temellenen Cumhuriyet dönemimizin başında, ulusal bir ekonomi - politika yaratılmasına dönük çabaları girişilmiş, fakat aradan yirmibeş yıl geçmeden gözlerini ülkemizden ayırmayan yabancı tekellerin ve onlarla ortak olmaya gönüllü çevrelerin, bu çabaları baltalamaya başladıkları görülmüştür. II. Dünya Savaşından galip çıkan ülkelerin; Marshall Planı, ikili anlaşmalar v.b. yollarla, ülkemizin ekonomik ve politik yapısı üzerinde egemenlik kurmaya başladıkları bu dönemde, uluslararası sermayenin sömürüsü, yeniden kaynaklarımıza musallat olmayı başarmıştır.

Böylece giderek yeniden yoğunlaşan sömürü, 1970'lere gelindiğinde büyük boyutlara ulaşmış; tüm hayatımız sözde planlara bağlanmış, fakat sorunlarımıza çözüm getirilmemiş; halk kitlelerinin yaşama düzeyindeki göreli gerilik artmıştır.

EKONOMİK, POLİTİK VE İDEOLOJİK SALDIRILAR YOĞUNLAŞIYOR

Olayların bu temel üzerinde hızla geliştiği son üç yıla bakıldığında: ekonomik tedbirlerle sömürünün daha da yoğunlaştırıldığı, antidemokratik baskılarla suskunluk yaratılması çabalarına girişildiği, kültürel ve ideolojik saldırılarla temel gerçeklerin gizlenmesinin amaçlandığı görülmektedir. Bu dönemde, egemen çevreler; bir yandan teşvik tedbirlerini, finansman kanununu, yabancı şirketlere peşkeş çekilen büyük yatırımları, tekelci sermayenin uluslararası kuruluşlarıyla ve özellikle Dünya Bankası ile yapılan kapitüler nitelikteki ikraz anlaşmalarını gerçekleştirmişlerdir. Öte yandan 1961 Anayasası fazla ve lüks bulunarak değiştirilmiş, Üniversiteler ve Dernekler Yasaları geriletilmiş, antidemokratik ve çağ dışı uygulamalar yaygınlaştırılmış, kamu personeli ve dolayısıyla teknik eleman sendikaları kapatılmış ve teknik meslek odalarının yokedilmesi programlanmıştır. Bütün bu girişimlerin gözlerden kaçırılması, beyinlerin uyuşturulması için beyin yıkama yöntemleri de geliştirilmiş; halkımızın kafasında «balyoz» lar, Tanrıların Arabaları, kaderci filmler ve bazı akademik çevrelerden gelen fetvlar yer edip durmuştur.

1973 sonlarına gelindiğinde; sanayi ve tarımda geriliğimizin sürüp gittiği, bölgelerarası eşitsizliklerin uçurumlaşt·ğı, işsizlik ve pahalılığın büyük boyutlara ulaştığı, modern köle ticareti olan işçi ve beyin göçünün hızlandığı; milli gelirin %32'sinin nüfusun %1'i tarafından alındığı, yeraltı kaynaklarımızın yabancı çıkarların hizmetine sunulduğu; köylülerimizin sosyal güvenliğin ne olduğunu bilmediği bir ortamda, nüfusumuzun onda birini bile kapsamayan sosyal güvenlik kurumlarında toplanan milyarların tekelci sermyenin girişimlerine fon olduğu görülmektedir.

Ülkedeki yabancı sermaye ile kurulmuş şirketlerin her alanda serbestçe cirit attıkları bu dönemde; enerjimizden konutumuza, suyumuzdan yolumuza kadar herşeyimiz yabancı denetimine terkedilmiştir. Linyitlerimizi ve yüzey suyu potansiyelimizin %4'ünü bile değerlendiremezken, enerjimizin %70'ini fuel - oil'den elde etmeye; gerçek sanayileşme ihtiyacındayken, tüketim ve montaj sanayilerine önem vermeye yönelinmiştir. Bir teknik ordunun %45'inden fazlasını «hizmet kesimi» denen, üretimle doğrudan ilişkili olmayan alanlarda israf ederken, teknik hizmetimiz yabancılara gördürülmüştür.

Bu dönemde; sanayimiz, tarımımız, kalkınmamız unutulmuş, sahillerimiz yağmalanmış ve arazi spekülâsyonu korkunç boyutlara ulaşmıştır. Halkımızın malı olan ormanlardan kesilen ağaçlar, kent arazileri devlet tarafından kişilere satılmış, yine devlet tarafından, en az iki misli fiyatla, geri satın alınmıştır. İşçilerimizin alınteri ile çıkarılan madenlerimiz bir liraya dışarı satılıp, yirmibeş liraya mamul madde olarak geri getirilirken; gazoz fabrikalarının kurulmasına ağırlık verilmiştir. Bir batık gemi, yabancılara 9 milyon lira ödenerek, denizin dibinden çıkarılmış, 5 milyon liraya hurdacılara satılmıştır.

HALKIMIZ TERCİHİNİ DEMOKRATİK HAK VE ÖZGÜRLÜKLERDEN YANA KULLANMIŞTIR

Bütün bu ekonomik, politik ve ideolojik saldırıların geliştirildiği son üç yıl, doğal olarak, toplumsal uyanışı da hızlandırmış ve 14 Ekim.1973'e gelindiğinde; giderek bilinçlenen halkımızın özgürlük ve demokrasiye oy verdiği görülmüştür.

Toplumsal gelişimlere ayak uyduramayanların bütün engellemelerine rağmen, 100 günlük bir hükümet bunalımından sonra; halk yararına ilerici girişimlerde bulunacağı umutlarını yaratan bir hükümet işbaşına gelmiş, fakat karşısında yukarda değinilen bozuklukları bulmuştur.

Şimdi ülkemiz zor bir dönemi yaşamaktadır. 14 Ekim ve 9 Aralık seçimlerinde bazı siyasal mevzileri kaybetmiş gibi görünen, fakat ekonomik gücünden bir şey kaybetmeyen yerli ve yabancı tekelci sermayenin ve taraftarlarının; güçlerini yeniden arttırmak için sistemli girişimlerde bulunduğu gözlerden kaçmamaktadır.

Dünya Bankasından bir rapor gelmekte; «kalkınma hızınızı düşürün, ithalâtınızı serbest bırakın, tarımınıza ağırlık verirken sanayileşmenizi yavaşlatın ve bu yavaşlama içinde de ağırlığı tüketim malları sanayiinizi geliştirmeye verin...» gibi akıl dışı önerilerde bulunmaktadır. 100 yıl önce Osmanlı ordusunu düzenlemek için Türkiye'ye gelen Baron Von Moltke'nin torunu, 100 yıl sonra, Dünya Bankası kanalıyla 90 bin lira aylık alarak İstanbul kentini düzenlemeye gelmektedir. Çeşitli şirketlerine milyonlarca lira takdir ederek halka açanlar ve onların taraftarları, sözcüleri; kitlelere düşünme ve örgütlenme özgürlüğü getirecek girişimlere karşı çıkmakta, kendi çıkarlarının azalacağı telâşı içinde, halktan yana olan girişimlere kapılarını aralamamaktadırlar bile.

Cumhuriyetin 50. yılı için çıkarılacak af, önce engellenmiş, sonra da genel af niteliğini yitirerek, ayırım yapılarak; vergi kaçakçılarını kader kurbanları sayarak affederken, ahlâki bir zaaf yüzünden işlenmediği açıkça ortada bulunan ve siyasal diye tanımlanan suçları kapsam dışı bırakarak çıkarılmıştır. Yine bu arada, anarşik bir ortamın var olduğu görünümünü yaratmaya yönelik kışkırtmalar, «komando» tipi Anayasa dışı saldırılar yaygınlaştırılmıştır. Bunlar yalnızca bir affa karşı çıkma konusu değil, halktan yana olacak girişimlerin engellenmesi ve geriliğin sürmesi isteklerinin açık belirtileri olmuşlardır.

Günümüze kadar, bütün bu girişimleri dikkatle izleyen Türkiye teknik elemanları; hâlâ süren ekonomik, politik ve ideolojik saldırıları geriletecek tek şeyin, özgürlük ve demokrasi yolunda verilecek tutarlı mücadeleler olduğunu bilmektedirler.

Bu bilinçle, tüm ilerici kişi ve kuruluşlarla birarada, aşağıdaki konularda, payımıza düşen görevleri sürdürmede kararlı olduğumuzu belirtmek isterim:

1 — Geçtiğimiz dönemde, demokrasinin yaygınlaşması ve güçlenmesine bir tepki olarak çeşitli antidemokratik yasa değişiklikleri yapılmış, yeni yasalar konmuştur. Bunlar hâlâ yürürlüktedirler. *Demokrasi cephesinin gerilememesi için; yapılan Anayasa değişiklikleri, Üniversiteler Kanunu gibi kanunlardaki antidemokratik değişikliklerin iptal edilmesi yolundaki çabalar güçlendirilecektir.*

2 — Af konusunda, tüm hukukçularımızın görüş birliğine vardığı, ayırımsız af konusu dikkate alınmayarak, Anayasanın eşitlik ilkesine aykırı davranılmıştır. Anayasanın 92. maddesinde yeralan; «Senato, Karma Komisyon veya Millet Meclisi metinlerinden biri olduğu gibi kabul edilir...» görüşüne dikkat edilmeyerek, hata yapılmıştır. Bunların yanında, siyasal suçlar kapsam dışı bırakılarak, Türk ve dünya kamuoyunda huzrusuzluk yaratılmıştır. Af Kanunu böylece kesinleştiğinde özlenen barış ortamını getirmeyecektir.

Bu yüzden, yetkili kuruluşların konuyu Anayasa Mahkemesine götürmeleri kaçınılmaz bir görev olmaktadır.

3 — Geçen günlerde Af Kanununun gerekli bir biçimde çıkmasını engellemek için çalışan Anayasa dışı cereyanların, yarın halkımızın kalkınmak, gerilikten kurtulmak için umut bağladığı tüm ilerici atılımlara karşı da benzeri tutucu, kışkırtıcı tertipler içinde olacakları görülmektedir. *Demokratik gelişimi engellemeye yönelen bu tür Anayasa dışı cereyanlara karşı mücadele verilmelidir.*

4 — 1970 yılında yabancı teknik hizmet ithali için 1,5 milyar liraya yakın harcama yapılmıştır. 1963 - 1970 yılları arasında yabancı mühendislik hizmetlerine ödenen para 6,5 milyar liradır. Bu miktar aynı yıllar arasındaki sanayi yatırımlarının %23'üne ulaşmaktadır. Aynı dönemde yerli mühendislik hizmetleri karşılığı ise yatırımların %1'ine dahi varamamaktadır. Projelerin yabancılara hazırlatılmasının yanısıra patent, know - how, lisans satın alınması yoluyla da teknoloji ithali sürdürülmektedir. Petro - kimya tesisleri kurulması ile ilgili olarak satın alınan yabancı teknoloji için ülkemizin 880 milyon lira lisans ücreti ödemek durumunda kalması buna bir örnektir. Dış yardım ve krediler de, yabancı ülkelerce, teknolojik hakimiyetin geliştirilmesi yolunda kullanılmaktadır. Dünya Bankasının, İstanbul Nazım Plân çalışmaları için Türkiye'ye açacağı 32 milyonluk kredi anlaşmasına göre, bu kredinin 23 milyonluk bölümü —yani üçte ikisi— müşavirlik hizmetleri adı altında yabancı teknik elemanlara ödenecektir ve bu para T.C. hudutları içinde geçerli bütün kesinti ve vergilerden muaf tutulacaktır. 3,5 yıllık Kalkınma Plânında konut sorununun çözümü için 44 milyarlık yatırım yapılması öngörülmüştür. Bu dönemde plânlanan 285 milyarlık yatırımın 44 milyar lirasının konut harcamalarına gideceği, 40 milyarının da «teknoloji transferi» için harcanacağı hesaplanmıştır. Bir teknik gücün yurt dışına göçe zorlandığı, %45'inden fazlasının «hizmet kesimi» denilen ve üretimle ilişkisi olmayan alanlarda israf edildiği ülkemizde 70 - 90 bin lira aylıklı sözde uzmanlar kol gezmektedirler. Bütün bu örneklerde asıl önemli olan konu, yabancı firmalara, teknik elemanlara bırakılması ve böylece sanayileşme ve kalkınma yolundaki her adımın, yabancılarca denetim altında tutulmasıdır.

Bu sömürüyü geriletmek için, tam bağımsızlık ve gerçek demokrasi ilkesine uygun olarak; tüm insangücü ve hammadde kaynaklarımızın etkin bir biçimde halkımızın hizmetine sunulduğu, bu kaynakların kullanılmasında tüm çalışanların söz sahibi olduğu ve yabancı denetiminin tamamen ortadan kalktığı bir kalkınma politikası izlemeye yönelmek gerekmektedir. Uluslararası mali sermaye kuruluşlarıyla ve özellikle de Dünya Bankası ile yapılan bütün anlaşmaların ve 3,5 Yıllık Plândaki dışa bağımlılığımızı arttıran hükümlerin iptal edilmesi; Teknoloji seçiminde ve uygulamasında yabancıların değil, yurdumuzun çıkarlarının gözetilmesi ve sömürücü teknik hizmet ithaline son verilmesi şarttır.

5 — Türkiye teknik elemanları, ülkenin içinde bulunduğu somut şartların doğal sonucu olarak, teknik bilgi ve becerilerini halkımız yararına kullanamamaktadırlar. Emeğimizin halkımızın hizmetine girebilmesi, ülkemizin her alanda bağımsızlığını kazanmasına, sömürüye dayanan düzenin sona erdirilmesine bağlıdır. Yurt ve meslek sorunlarımız konusunda verilecek mücadelelerde sesimizi duyurabilmek ve etkin olabilmek, ancak güçlü bir örgütlenme ile olanak kazanabilecektir. Böyle bir örgütlenme ise demokratik hak ve özgürlüklerimize kavuşmakla sağlanacaktır. Demokrasinin genel objektif gelişimi içersinde bu hakların alınması kaçınılmazdır. Demokratik hak ve özgürlüklerin temeli, düşünce ve örgütlenme özgürlüğüdür. Önümüzdeki adım, hak ve istemlerimizi elde edebilmek, mücadelemizi güçlendirmek için sendikal örgütlenmeye, grev ve toplu sözlşme haklarına kavuşmaktır.

Özlenilen tüm batı ülkelerinde ve dünyanın birçok ülkesinde var olan; bizde ise, baskı döneminde kapatılan memur sendikaları açılmalıdır.

13 - 14 Nisan 1974 günlerinde, Ankarada ilk defa toplanan «Türkiye 1. Teknik Eleman Kurultayı»nda, bu konu, 150.000 teknik elemanı temsil eden 29 kuruluşun delegeleri tarafından, enine boyuna tartışılmıştır.

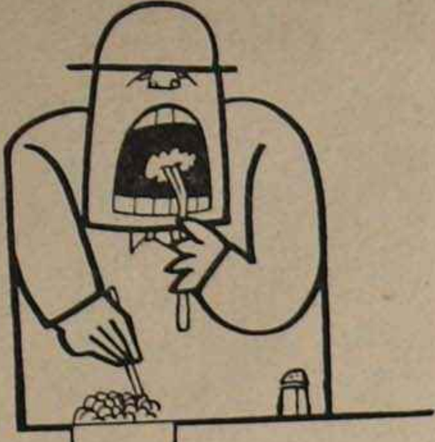
Teknik eleman örgütleri tarafından hazırlanan «Teknik Personel İş Kanunu taslağı», Kurultayda, oybirliği ile benimsenmiştir. Bu yolda çalışılacaktır.

Demokratik ve ekonomik haklarımızı elde etmekle sağlayacağımız kazançların sadece teknik elemanları güçlendirmekle kalmayıp, tekelci sermaye cephesine karşı demokrasi cephesini de güçlendireceğine inanıyoruz.

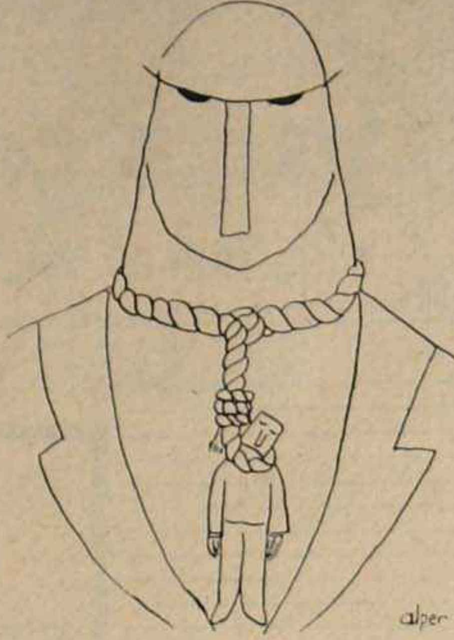
6 — Ülkemizde, günümüze kadar yapılan bütün çalışmalarda, araştırma — plânlama — uygulama bütünlüğü hiç bir zaman önemsenmemiştir. Aynı konuda

(Devamı 13. sayfada)

karikatürlerle af ve düşünce özgürlüğü

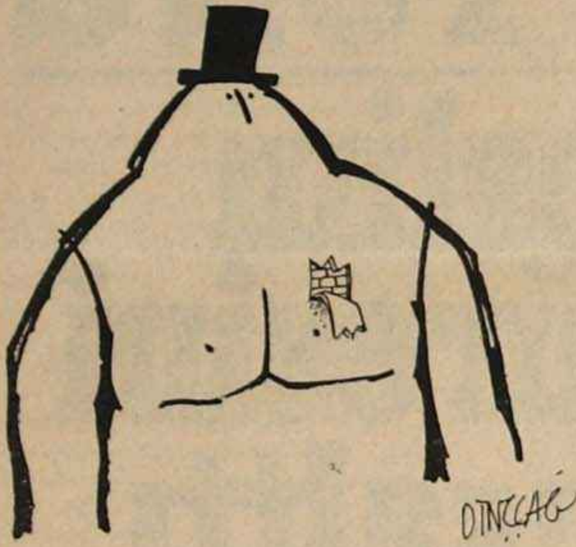
Ferruh DOĞAN

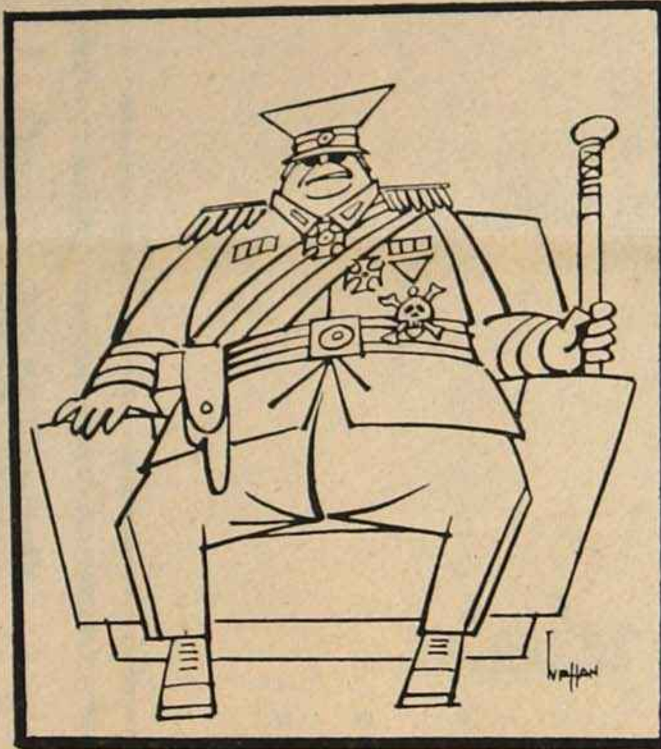
Alper UYGUR

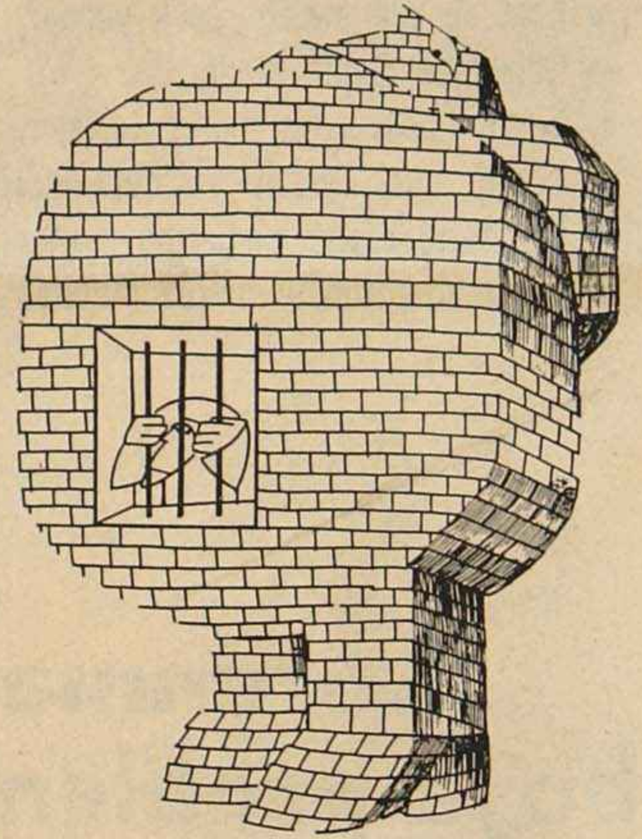
Atilâ ÖZER

Şadi DİNÇÇAĞ

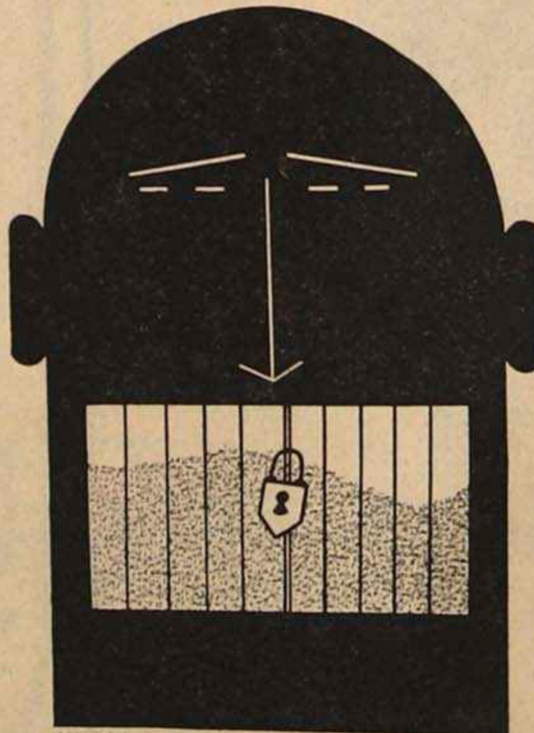
Turhan SELÇUK

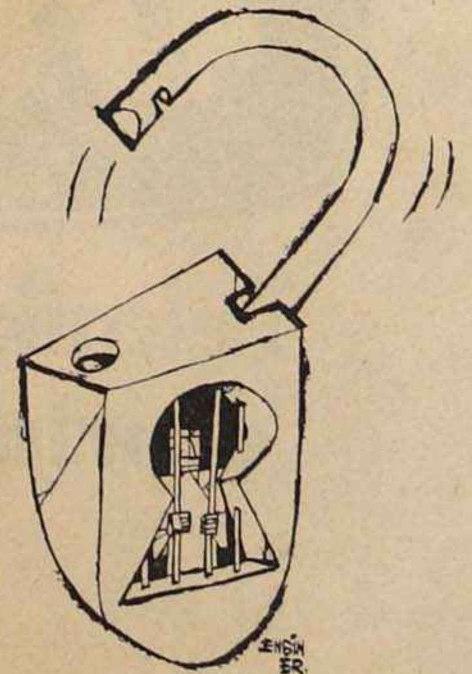
Yalçın ÇETİN

Polat NAHABAŞ

Abdullah ORHAN

Engin ERGÖNÜLTAŞ